

ВЕСТИ ИЛИ Литературен ВЕСТИ ИЛИ

Общество

Документални страници
за „Възродителния процес“ (1984-1989)

Критика

Андриана Спасова за Г4 (Голямото четене)

Радка Пенчева за Ана Каменова

Владимир Шумелов

за Сава Василев за Генчо Стоев

Мария Попова за Константин Попов

Поезия

Роман Кисъов

Никита Нанков

Гръцки поети

Сн. Микел Юрибечеберия

непрекъснато

Новата културна революция

Леа Коен

След като българите избраха за свой роман „Под изгото“ (второто почетно място бе заето от постоянния нобелов претендент Антон Дончев), след като Лиля Иванова вече пъ в „Олимпия“, а Бетина Жотева тръгна да разбива с чукове клекалото в инсталацията на Давид Черни в Брюксел (впоследствие дамата се успокои с една черна бурка, наметната върху неприличната по нейно мнение част от художественото произведение), може да се каже, че новата ни културна революция е в основни линии завършена!

Ако към тези събития, събрани само в последните няколко месеца, се прибавят класациите за най-крепенска песен за Евровизия, за най-безвкусна Мис България и за най-голям дебил в реалити шоуто „ВИП Брадър“ (няма да споменавам инициали, за да не ме обвинят в неуважение към държава глава, макар и бивш), ще се получи картина, която ще затъмни мечтите дори на най-закоравелите родни хунвейбини. Остава само да позапем изпадалите елементи от паметника пред НДК, да възстановим „Златният Орфей“ (ако вече това не се е случило), и пеейки заедно с Йорданка Христова „Животът е Кубав“ да си организираме най-голямото масово хоро на бившия площад „Девети септември“ пред бившия Мавзолей по повод доживотното избиране на Г.П. за президент на бившата Народна република. Само че в България „бившите“ неща и хора имат свойството да бъдат и настоящи, и бъдещи. Казват, че някои страни погребвали мъчително миналото си. Други като България предпочитат да абортират настоящето. Преди години имахме една-единствена мумия и тя заемаше централно, почетно място в центъра на София. Като ученици ни водеха задължително да я гледаме и на въпроса защо там държат умрял човек, пионерската ръководителка ми даде отговор, който помня и до днес: „Другарят Димитров никога няма да умре!“

Тогава се усъмних, но сега си мисля, че е била напълно права. Мавзолеят уж го няма, но мумиите от миналото са навсякъде. В „Голямото четене“, в парижката „Олимпия“, и даже в Брюксел. Като в библиейската история за Голем, те се надигат и от други места – горе-долу от всички краища на родината и вече няма защо да ходим да ги посещаваме в Мавзолея, защото те са си навред сред нас: гледат ни от „ВИП Брадър“, превърнали са в своя крепост готическата развалина НДК, а медуше, особено ония с германските пари, чрез ежедневни заклинания събуждат като в оня весело-страшен филм за мумията все повече мъртвци. А само преди няколко си 20 години безгрижно пеехме от площадите на децата: „Комунизмът си отива, не бойте се, деца“. Прибързано заключение на незрели наивници! Даже и Кирчо Маричков с безграничния му оптимизъм сигурно не вярва вече в него! Румънският Дракула, симпатично чудовище с голям туристически потенциал, е вече на близо 300 години и няма намерение да се предава. Нашите вампирянали мумии – също! Те са навсякъде около нас в настоящето ни, макар и без туристически потенциал. Някои обаче вече дават заявка и за бъдещето. Защото нашата културна революция обхваща не само културата. Тя е тотална, мондиална, глобална! Тя включва кандидатурата на С.П. за генерален секретар на НАТО, както и по-ранната на неговия наставник С.С. за ПРЕЗИДЕНТ на ЕС. Без да забравяме плановете на Станишев и на лицето Ковачки (енергиен олигарх, любител на хардчалга, спасител на фолкс робини и временен покровител на литературата) за опасните български ядрени играчки. Или постоянните опити на президента да ревизира ангажиментите ни с ЕС, както и други малки и големи изненади, които ще бъдат сервирани на населението, след като за пореден път се яви на избори, така както по времето на развития социализъм периодично се явяваше в пунктовете за кръводаряване, които организираше държавата.

И така, новата културна революция е почти завършена. Остава да разберем какво последно мисли Карбовски за „Истината за Лиля Иванова“, за да можем правилно да се ориентираме в поставянето на този крайъгълен камък на нашата култура. След това със самочувствието на възродени да съберем най-после кураж и да кажем истината, която ни измъчва: - ЕС изобщо не ни заслужава и ще си го получи за всички мизерии, които ни организира чрез Мануел Барозу, Майкъл Лий и Франц-Херман Брюннер. - НАТО е гола вода и да взема по-бързо да избира С.П. за свой шеф, та да се сложат нещата в ред, а Барозу да праща имейл на Кобургготски, преди да е размислил царят дали да не става пак я премиер, я президент. - Ония, дето раздават нобеловите награди за литература в Стокхолм, да се вземат у ръце и да ни предоставят полагаемото ни се, защото... - Холивуд да си гледа работата със скананите си филми и да проучи как е произведен „Дзифт“, за да излезе от кризата. В тази връзка на наградата „Аскеер“ да бъде даден статута на „Оскар“ и Брад Пит да НЕ бъде номиниран за нея. - Веднага да се отмени концертът през август на Мадона, защото не е пъла на 19 януари в „Олимпия“. - Вместо Дьо Вилпен за съветник на Станишев да бъде поканен Фидел Кастро, който, според някои слухове, вече не се изпускал. - Естествено, всичко това да завърши с един огромен концерт с Йорданка Христова и Алла Пугачова, който да бъде предаван чрез специален телемост в Москва, Пхеня, Хава и София. - Всички българи да изпратят есемеси за отваряне на „Козлодуй“ и за признаване на Белоградчишките скали за първо чудо на света, като средствата от тях бъдат вложени в голямата благотворителна кампания на бивши членове на Политбюро „Искам бебе“. Естествено, есемесите на ромското население няма да бъдат взимани предвид.

Още един ден в Марсилия, осем години по-късно. Hôtel de Noailles все още съществува, огънат не е изпепелил аристократичните, старинни мебели. Сякаш Париж е пратил посланик на граничната линия, където Европа се дели от Африка, Западът от Юга. Сериозен и строг разкош, европейците така доказват в южна среда дисциплинираното висшестоящие на една култура. Всички, дори *groom* е с една идея по-тържествено и официално, отколкото е необходимо. И под прозорците с благороден силует се разнася кишащото клокочене на марсилската нощ.

На сутринта поднасят шоколада в старинен севърски порцелан. Излежавам се до обед в леглото, покрито с дамаска. Чета стихотворенията на Рембо. Тук е умрял, на съседната улица, в болницата. Отрязали единия му крак, хриптял и проклинал. Верлен и негусят вече са го забравили.

По обед, като човек, готвещ се за ритуал, се появявам в гостилницата на Паскал. Естествено, поръчвам на келнера *bouillabaisse*, той е също толкова стар и тържествен, както стогодишното помещение. „Старовремски персонал“ – известява черна табелка със златни букви до входа. Строго ме обслужва. „Ще пиете ли вино към супата?“ – казва, сякаш учи негър как трябва да се храни и да държи вилицата.

Донася червено вино, което подмолно се пени, като *tousseux*, както бялото *voingau*. Сладко и тръпчиво е това вино, едновременно се опиянявам и странно оживявам. Рибената чорба е гъста и пикантна. Сякаш са извлекли към рибите с бели меса и напоените с гъст сос парченца хляб най-дълбокия, почти безнравствен и неприличен аромат на морето. След това поднася поправена с черен пипер кървавица, пържени картофи и салата със зехтин, която е така уханна, сякаш зехтина не са го пресовали от маслини, а от цветя. Обслужва безмълвно и тържествено, всеки негов съвет и жест пази дълбоката тайна на една култура. След обяда – гореща буря, с див порой, с жълто-сини светкавици, топъл вятър, който отскубва кепенците на хотела и развява забесите от жълта коприна. Всичко това е обилието, презрялостта, Югът. Вечерта замаян вървя към гарата като след един картагенски гуляй.

(Дневник на Шандор Марай, 1943)

КУЛТУРНО

Запитвания към Миглена Николчина: ако *Езикът ни е даден, за да минем „отвъд сълезата“* (Жената днес, 2009, брой март-април, стр. 40, рубрика: в час, подрубика: лавица, интервю с авторката относно излизането на пазара на „Градът на амазонките“), то *На кого/коу* е даден езикът? *Кой/коу* ИМ е дал/давал езика? По какъв начин е проверимо и опровержимо това твърдение? Наистина ли същността на същните на езика е получателят на езика да минава „отвъд сълезата“, отвъд плача? Има ли значение на кой от конкретните езици се случва това предаване (даване-вземане) на Езика? На всеки лично ли се случва това даване? Има ли начин да откажеш даването (този дар)? И пр.

с поздрав най-сърдечен
НИКОЛАЙ БОЙКОВ

ДЕВЕТНАДЕСЕТИ МЕЖДУНАРОДЕН ФЕСТИВАЛ НА ХУМОРА ГАБРОВО 2009

БЛАГОЛАЖ

ТРИНАДЕСЕТА НАЦИОНАЛНА СРЕЩА-НАДДУМВАНЕ

СТАТУТ

Националната среща-наддумване се провежда по време на Международния фестивал на хумора в град Габрово през втората половина на май всяка нечетна година. Тя: разкрива богатството на българския комичен словесен фолклор, представен от сладкодумци от всички краища на страната и на българите в друга културна среда; поощрява толерантността между етносите чрез взаимно опознаване на техните различия; дава възможност да се излязат разказваческите умения на сладкодумци от различни етноси; събира, запазва, изследва и популяризира многообразието и жизнеността на кратките комични жанрове в българския прозаичен фолклор; учи на нравственост чрез посланията на българската смехова култура.

ОРГАНИЗАТОР

Музей Дом на хумора и сатирата – Габрово

ПАРТНЬОРИ

Министерство на културата

Министерство на здравеопазването

ОТКРИВАНЕ

17 май 2009 г. (неделя) от 9.00 часа в Дома на хумора и сатирата, зала “ТРЕХЪТ”.

ТЕМА

ДА СЕ НАДСМЕЕМ НАД ПОРОЦИТЕ!

УСЛОВИЯ ЗА УЧАСТИЕ

До 15 април 2009 г. всеки сладкодумец изпраща в Дома на хумора и сатирата четливо написани или записани на електронен носител материали от своя репертоар, с които смята да се представи. Разказвачите от чужбина участват с изпратени по Интернет материали.

Не се допуска участие с авторски публикации, лично творчество или драматизации, както и материали, неотговарящи на темата. Селекционна комисия, съставена от организаторите, прави подбор и уведомява писмено до 30 април всички бъдещи участници в срещата. Техните разходи по пребиваването в Габрово се поемат от Дома на хумора и сатирата.

Наддумването протича в два кръга. В първия кръг всеки участник представя по избор:

А) вицове и весели случки на тема ПОРОЦИ (плотниопушене, пиянство, нарушаване на 10-те божи заповеди и др.);

Б) традиционни приказки, вицове и анекдоти (за Хитър Петър и Настрадаин Ходжа), вицове с регионален характер; В) весели случки с известни личности (наши съвременници или исторически лица; политически вицове); Г) нови габровски вицове.

Във втория кръг се наддумват най-добре представилите се трима от първия кръг – до излъчване на “Благолаж-2009”.

Участниците могат да разказват на местния си диалект.

В наддумването могат да участват носители на награди от предишните срещи, но с нов репертоар. Тяхното участие е почетно, а не конкурсно.

Жури, назначено със заповед на Председателя на Организационния комитет на Международния фестивал на хумора, присъжда следните

НАГРАДИ

1. Голямата награда - Благолаж-2009 – статуетка, предметна награда, хумористичен сувенир и индулгенция.

2. Награда на публиката – предметна награда, хумористичен сувенир и индулгенция.

3. Специални награди на Министърството на здравеопазването: - за най-млад участник в срещата – предметна награда, хумористичен сувенир и индулгенция; - за най-атрактивно участие по темата – предметна награда, хумористичен сувенир и индулгенция.

Домът на хумора и сатирата издава най-доброто в книга 6 от поредицата “Благолаж”. Всеки участник в наддумването получава безплатен екземпляр от изданието.

Срещата се отразява от средствата за масово осведомяване, частни и национални електронни медии. Настоящият статут е публикуван и на сайта на Дома: www.humorhouse.bg

Заявки и информация на адрес:

МУЗЕЙ
ДОМ НА ХУМОРА И САТИРАТА
5300 ГАБРОВО, П.К. 104
ЗА “БЛАГОЛАЖ – 2009”

тел. (066) 80 72 29, факс (066) 80 69 89
e-mail: humorhouse@mail.bg

ДА СЕ НАДСМЕЕМ НАД ПОРОЦИТЕ!

КОНКУРС

ОБЩИНА ТРЯВНА

Обявява

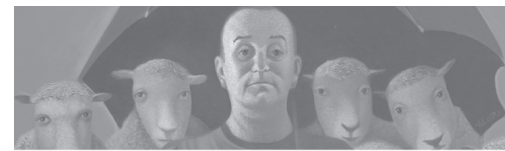
НАЦИОНАЛЕН КОНКУРС НА ИМЕТО НА ПЕТКО И ПЕНЧО СЛАВЕЙКОВИ ЗА ЛИРИЧНО СТИХОТВОРЕНИЕ

Под патронажа на г-н Георги Първанов Президент на Република България

Наградата се присъжда за непубликувано лирично стихотворение на съвременен български автор.

Конкурсът за Славейковата награда е анонимен. Всеки автор има право да участва с по 1 лирично стихотворение в 5 екземпляра, напечатани на машина или на компютърна разпечатка. Подписани творби и ръкописи не се приемат. Авторът изпраща общ плик, който съдържа:

- едно стихотворение в 5 екземпляра;
- запечатан плик с име, адрес и телефон за контакти.

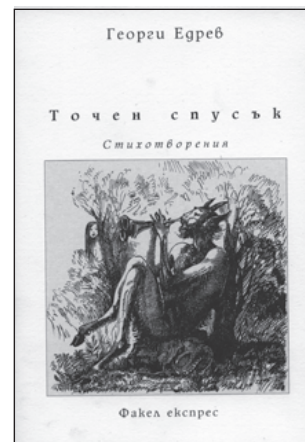
БТА, БОХИ и ИК “СТИГМАТИ”
ви канят на представянето

на

“ВЕЛИКОЛЕПНИ СТИХОТВОРЕНИЯ”
от Борис Роканов

с обяснителни бележки от Ани Илков, Владимир Левчев, Едвин Сузарев, Екатерина Йосифова, Йордан Ефтимов, Марин Бодаков, Младен Влашки, Петър Анастасов и София Несторова.

ПРЕСЛУБ на БТА -
2 април (четвъртък) 2009 от 18 часа

Издателство Факел Експрес
и

Проф. Георги Егрев
автор на поетичната книга

“Точен спусък”

ви канят
на
нейната премиера
и чаша вино

2 април (четвъртък), 18 часа
клуб “Лаваца”, бул. Витоша 13

Българо-немско-френски

колоквиум

„Писането на разрива“

Среща с български, германски и френски писатели - гласове на съвременния европейски роман в България, Германия и Франция (с участието на Мишел Лая, Швейцария) Френски институт

ПРОГРАМА

Четвъртък, 2 април 2009

18.00-20.00 ч. **Представяне-четене на 3 писатели¹ с осигурен симултанен превод**
Модератор: Рени Йотова

Георги Господинов представя Фабрис Лардро
Рени Йотова представя Мишел Лая
Никол Бари представя Йенс Шпаршу

20.00 ч. Коктейл

Петък, 3 април 2009

„Гласове на съвременния европейски роман в Германия, България, Франция“
3 Кръгли маси с осигурен симултанен превод

9.30 - 11.00 ч. Роман и общество – в началото на XXI век българският, немският и френският роман целят ли мащабни фрески на обществото?
Модератор: Рени Йотова
Участват: Теодора Димова, Фабрис Лардро, Йенс Шпаршу

11.00– 11.15 Почивка

11.15 - 12.45 ч. **Романното писане: деконструкция или последователно хронологично повествование?**
Модератор: Михаил Неделчев
Участват: Емилия Дворянова, Георги Господинов, Мишел Лая

13.00 - 14.00 ч. Обяг-коктейл

14.00 - 15.30 ч. Роман и памет в началото на XXI век
Модератор: Мари Врина-Николов
Участват: Алек Попов, Таня Дюкерс, Сесил Вайсброт

Почивка

17.00 – 19.00 ч. **Представяне-четене на 2 писатели²**
Модератор: Владко Мурдаров

Теодора Димова представя Сесил Вайсброт
Никол Бари представя Таня Дюкерс

Коктейл

1. Представяне – 5 мин, четене в оригинал – 5 мин, четене в превод – 15 мин
2. Представяне – 5 мин, четене в оригинал – 7 мин, четене в превод – 20 мин

С неугасимия пламък на ума и сърцето

С новата си книга “Неугасимият пламък”, чието подзаглавие е “За необятните дълбини и красоти на българския език”, доц. д-р Константин Попов отбелязва своята 85-годишнина.

Забележителен тук е фактът, че в нея неуморният радетел за красотата на българския език, университетският преподавател по руски език и стилистика се обръща не само и не толкова към своите колеги филолози. Безспорно за тях е предназначен един голям дял от научния му талант, разцъфтял в оригинални изследвания върху магията на словото и дал тласък в развитието на такава своеобразна лингвистична област, каквато е стилистиката (наричана и “кралца на филологията”). Вниманието на автора в тази негова книга е насочено много повече към най-широката обществена аудитория. В нея той отново търси сърцето на чувствителния читател, на когото през целия си творчески път е предоставял художествени социално-етични и философски есета, гаряващи го с прозрения за истинските човешки стойности.

За да излее душата си в преклонение пред необятните дълбини и във възхищение от чудните красоти на българския език, авторът е организирал съдържанието на книгата в три части с въвеждащо и заключително есе.

Първата част е посветена на около 35 думи от българския език. Всяка една от тях е взета като че ли сама за себе си. Това обаче е само външно впечатление, тъй като чрез тези отделни думички авторът възкресява пред погледа ни цялата вселена на българската душевност, при което се започва с названията на глобалните понятия *природа, коледа, истина, сърце, ръка*; преминава се през съкровения представя, изразени със *свещицата, коледничето, живовляка, изгората*, и се отиба до техните контрапункти *безочие* и *възмездие*, до етикетите, които народът лепва върху *тариката, шмекера, паламизника, шушумигата, мижитурката*. Не са забравени и колоритните слова *търчи-лъжи, шикалкави, изкукуругал, префърцунен*, както и *търнунгер*. Изключително богата палитра от цветове, светлини и сенки, образи и емоции само в малко повече от 35 думи – главно домашни, но също и чужди (*мерси, кураж, шанс, шмекер*).

Въпреки че се привеждат речникови, а в много случаи – и етимологични данни за разглежданите думи, тук не става въпрос за чисто лингвистично изследване. Според мене, по-точно е да се каже, че това са есета или етюди върху нещата от живота, които са назовани чрез езика, но оцветени от автора с неговото неповторимо присъствие – мисли и спомени, преживявания и философски изводи. И във всички случаи – пряко или скрито обръщение към читателя, към неговата гражданска съвест и отзивчивост, човешка чувствителност за доброто и злото. Вж. напр. авторското предупреждение: “Особено опасна за човека е полустината, когато лъжата е фризирана под булото на някаква истина” (в есето “Истината”, с. 36). Много често вниманието на читателя се насочва към мелодиката и звученето на думата чрез анализ на нейния звуков състав и морфологичен строеж. Нещо повече – чрез тях са пресъздадени и

възможните асоциации с признаци на обекта, чието означение е тази дума, което от своя страна още по-ярко разкрива авторското кредо. Ето напр. как е описана звуковата изривост на думата *шушумига* – “И се питах: има ли друг език с такова звуково чудо като думата *шушумига*. Очевидно тя е съставена като сложна дума от два компонента *шушу* и *мига* – първият звукоподражателно междуметие, а вторият е многократен глагол... Удвоенният звуков комплекс се асоциира със смислови отсенки за нещо “тайно, но задно...” “Мига” пък свидетелства, че той не може да гледа околните с широко отворени и доверчиви очи...” (в есето “Шушумига”, с. 40).

Във II-та част, озаглавена “Българските пословици и поговорки – богат избор на размисли и поука” доц. д-р К. Попов разгръща страниците на дълбоката народна мъдрост, изкристализирала през вековете в кратките изрази, “шлифовани като истински бисери”. Предмет на интерпретациите му са едни от най-разпространените в българската реч пословици и поговорки. Акцентите авторът поставя както върху житейската мъдрост, която се изрича в тях, така и върху начина, по който с лека шега и ирония се извлеча поуката.

Но целта на анализа му е не само да изтъкне своеобразната им стилистика, въпреки че тук той е в своето най-обичано амплуа. Чрез него авторът се стреми да изведе на преден план духовната енергия, която струи от тези изрази, за да трогне дълбоко човешкото сърце и да извика в него най-светлите чувства, които подтикват към общ, състрадание и помощ за ближния. Вж. напр. есетата “*Гладна кокошка просо снува*”, “*Всяко зло за добро*”; “*То бива, бива, ама бивол в торба не бива*”.

Специално бих искала да спра вниманието върху активната авторова позиция, а именно оценката, с която се приема или отхвърля поуката, внушена от пословицата или поговорката. Вж. напр. някои от разсъжденията му върху смисъла на поговорката “*Всяка жаба да си знае гъола*”, която “съвместява противоположни значения. От една страна тя парира усилията на някого да навлиза в чуждо царство, да си пъха носа там, където няма право, да иска нещо, което не заслужава... Но от друга страна, тя заковава хората в определена групировка и обществен етаж, към който принадлежат по рождение, и по този начин увековечава сферите на действие и влияние, което не дава право на човека да се стреми към нещо високо от това, което е” (в есето “Всяка жаба да си знае гъола”, с. 123). Изводите обаче са свързани повече с това, за което вечният мъдрец народът предупреждава, че е погрешно или неетично, и изисква всеки да бъде взискателен към себе си, но преди всичко да бъде човек. Вж. напр. есетата “*Нищо не може да те оправдае, ако не си човек*”; “*Много добро на е на добро*”; “*Пет за четири*”; “*Много има да те лае Куна*”; “*На всяко гърне мерудия*”; “*Като ми пееш, Пенке ле!*”, в които с тъжна усмивка и лека ирония се осмиват човешки слабости. Срв. следния извод: “Пасивността съвсем не служи на доброто – тя фактически позволява на злото не само да вирее, но и да расте

като бурен и да заглушава полезните корени на доброто. Да служиш на доброто – значи да му съдействаш с всички сили, защото според безсмъртния Лев Толстой има само два изхода в живота: “Да бъдеш силен или да спиш” (Вж. есето “Много добро не е на добро”, с. 147).

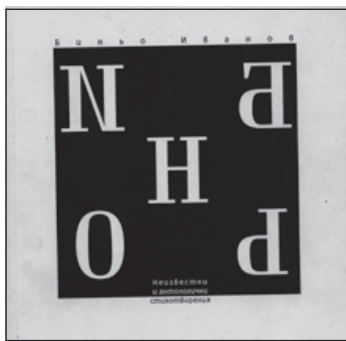
III-та част на книгата със заглавие “Образи на художествената реч – обект на езиково-стилен анализ” е изцяло подчинена на едни от основните търсения в творчеството на доц. д-р К. Попов за ролята на езиковите средства, с чиято помощ идеята, мисълта се превръща в художествени образи и чувства, вплътнени в литературно-художествен текст. Тази част съдържа 12 литературно-езикови есета, посветени на творби, които са всепризнати за образци на художественото слово: “*Отлъченците на Шинка*”, “*Новото гробище над Сливница*” и “*Кочо*” на Ив. Вазов; “*Тайната на Струма*” от Т. Траянов; “*Градушка*” на П. К. Яворов; “*На она свят*” от Елин Пелин; “*Балкан*”, “*Албена*” и “*Боряна*” на Й. Йовков; “*Майстори*” на Рачо Стоянов; “*Сватбата на мама*” от Б. Христов и “*Доброта*” на П. Дубарова.

Литературно-езиковите разсъждения в тях са насочени към изясняване на онези детайли от художествения текст, които разбулват възможностите на българската реч. Те се характеризират с изострено чувство за тон и атмосфера, за текст и подтекст. Отличават се с многоплатност при разнищването на изобразителните пластове в художествената тъкан на творбите. Същевременно обаче и недвусмислено утвърждават взаимното проникване между всички елементи на цялото като източник за художествено внушение, ярко проявяващо се в неповторимо естетическо преживяване. Затова въпреки тяхната многоплатност есетата се възприемат лесно и запомнят бързо. В този смисъл би следвало да се подчертае и тяхната прагматична стойност, тъй като те ще бъдат прекрасни образци за учениците в техните литературни занимания по написване на есе чрез анализ на литературно произведение. Книгата започва с есе за възхвала на българското слово и завършва със статия, но също в приповдигната емоционалност, разкриваща оригиналните черти на българския език, “които го отличават по граматичен строеж, по словесен израз и по мелодика от другите езици”. Несъмнено е, че преминавайки по страниците на тази толкова богата книга, тук бих могла да очертая само най-общите контури на нейните достойнства. Убедена съм обаче, че тяхната същност няма да остане скрита, защото като я вземам в ръцете си чувствителните ѝ читатели ще я четат със сърцето си – за да откриват все нови и нови проекции на българската душевност в смисловото богатство на отделните думи, в свършената художествена тъкан на народните умотворения, в изцялата словесност на нашите големи писатели. И след всеки прочетен ред ще стават поне малко по-добри.

Чл.-кор. проф. дфн МАРИЯ ПОПОВА

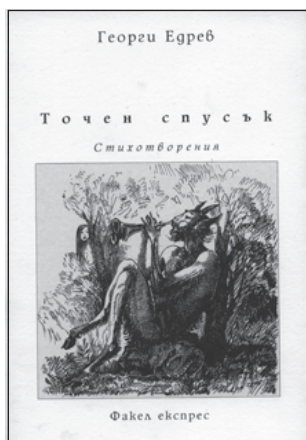
Константин Попов,
“Неугасимият пламък”. УИ
“Св. Климент Охридски”. С.,
2008, 273 с.

Моралът на интерпретаторите

Биньо Иванов, "Неизвестни и антологични стихотворения", съставителство, редакция и послеслов Михаил Неделчев, изд. Община Кюстендил и Арс Милениум МММ, С., 2009, 83 с.

В тази естетска книга, майсторско творение на художника Кирил Гогов, са събрани стихове, подарени от Биньо Иванов в ръкопис на Михаил Неделчев, Енчо Мутафов, Екатерина Йосифова, Константин Павлов, Явор Константинов. А също и малка антология. Томчето е снабдено с малък, но дяволски добре представящ личността на поета послеслов от Михаил Неделчев.

Георги Егрев, "Точен спусък", стихотворения, изд. Факел Експрес, С., 2009, 74 с.

Поезията на лекарите често е сантиментално бязство от толкова жестокото им ежедневие. И толкова.

Но се срещат и изключения – лекари, които притежават омази необходимата ирония, която дава двойно дъно на нещата. Георги Егрев е безспорно от тях. А новата му книга, издадена отново под редакцията на Георги Борисов, е дори още по-иронична, но и по-закачлива от предишната.

Еудженио Монтале, "Вън от дома", превод от италиански Виолета Григорова, изд. Агата-А, С., 2009, 339 с.

Познат на всички сериозни читатели на поезия като един от най-големите поети на ХХ век, вече можем да видим Монтале и като един от най-фините и заедно с това сардонични есеисти. Есета са резултат от неговите пътувания, но освен елементи на пътепис, тук има и размисли върху изкуството, историята или върху политиката. От сега може да се предположи, че това ще е едно от скритите събития на годината.

Четях това изследване на Сава Василев и изпитвах донякъде (благородна) завист: защото на младши и за мен писател като Генчо Стоев бе един от кумирите; защото имах редкия късмет да го познавам лично (макар и за кратко, няколко години преди кончината му); защото литераторите от Великотърновския университет имат смелостта и таланта да пишат сериозни книги върху творчеството на съвременни български писатели (още живи или наскоро напуснали ни)... Впрочем моето скромно критическо перо отбеляза „Досиетата“ веднага след излизането на романа през 1990 г., но това тогава бе една троха, скромен критически принос в огромната по обем критическа литература върху романите на Г. Стоев, която С. Василев цитира в края на изследването си. Сава Василев също познаваше Генчо Стоев и писа тази книга навярно десетилетие, а „книгата е първото по рода си цялостно изследване на романовата поредица „Цена на златото“, „Завръщане“ и „Досиетата“ (анонс върху корицата). Той не само познаваше Г. Стоев, но сега съзирам колко упорито през годините се е интересувал, ровил и писал за него – чак до 2002 г., когато в изд. „Слово“ (библ. „Нова българска библиотека. Проза“) състави и критически конституира двете вече класически творби на българската най-нова литература „Цена на златото“ и „Завръщане“, а две години по-рано, в третата си критическа книга „След потопа на мълчанието“ включи студията „Пещера на циклопите“ за романа „Циклопът“ (подозирам, че „Циклопът“ е „неговата“ книга, защото същата година С. Василев я представя в поредицата на изд. „Слово“ и я обговаря критически). Разбира се, тук няма да проследявам хронологията на този критически интерес, нея можем да видим достатъчно ясно в това добросъвестно изследване (последният му текст върху „Цена на златото“ е в книгата „Разсъбличането на метафорите: Личности, творби и сюжети в българската литература на ХХ век“ от 2007 г.); прави впечатление друго – изключително професионалният подход към избрания проблем („цена на златото и на историята“), съчетан с темпериран и перфектен критически език, които довеждат до един от образците на „анализа“; и друго – сам писател бележит със сходна творческа рефлексия за света и това наоколо – С. Василев сякаш разбира Г. Стоев повече от всеки друг критик, влиза под неговата кожа така умело, защото познава занаята, техниките му, непрекъснатото творческо съмнение, търпение, ровене... А Генчо Стоев не е лесен писател. (И след тази книга се питам къде са по-големите критически пристрастия на С. Василев – към В. Попов или Г. Стоев, но разбрах, че подобен въпрос е не просто неоложен – нелогичен е. Така както бих си задал въпроса коя от критическите му книги е по-„добра“ – „Литературният мит Владимир Василев“ или тази?) Все пак един поглед към студията в цитирания по-горе сборник на изд. „Слово“ (Г. Стоев, „Цена на златото“). „Завръщане“) може да ни послужи като отправна точка към новата книга на Сава Василев. Студията се нарича „Цена на златото и на историята“ и се превръща в основа на книга, която сам авторът нарича „критически роман“. (Може би тук е мястото да уточним, че както този автор е прецизният анализатор и интерпретатор на Г. Стоев, така и за бъдещите изследователи ще бъде интересно да проследят развитието на една идея – критическа или белегистична – в нейния генезис, раждането на сюжета и по-нататъшното му развитие до готовата книга при автори като С. Василев.) Настоящото изследване проследява историософските идеи в триптиха на Г. Стоев в контекста на цялостното творчество и биография на писателя, търси спецификите на поетиката на жанра и прави смели паралели с други творби и автори, подлага на детайлен текстологичен анализ отделни глави и фрагменти от книгите, за

да достигне до *Планината* („вечния символ на свещеното и героичното“, с. 276) и въпросите, които у истинския творец са много повече от отговорите. Авторът на това изследване ни води за ръка като послушни деца по пътищата на Историята, разказва ни истории и митове (защото „подобно на мита, златото е там, където се съставят и разказват истории“ – фрагмент от мотото към книгата, който ще срещнем самостоятелно на с. 67 в контекста на теорията на П. Риктор за „тройствения мимезис“ от книгата му „Време и разказ“), прави екскурси из лабиринтите на творческото житие-битие, опитва се да защитава тези, но не по генчостоевски – рязко и безкомпромисно, категорично, а със силата на разума и критическите доводи. Не, че книгата е лишена от позиция (-и). Напротив. И не би могло другояче, когато пишеш за Генчо Стоев. Сава Василев е избрал адекватния подход – пише като критик и романист и в резултат имаме пред себе си „критически роман“, структуриран по глави (части): кратко интро, за „Цена на златото“ – от П до XVII гл., за „Завръщане“ – от XVII до XXV, за „Досиетата“ – до XXXIV гл. (с естествения кратък, но въздействащ финал). Този „роман“ се чете и лесно, и не, и това е напълно разбираемо предвид неговия обект и субект на изследване, многоаспектността на поставените проблеми, езика, структурата на книгата. Анализът на фрагменти от отделни глави (репрезентативни за романите), съпоставителният анализ на различни редакции на текстове ни поставя пред нови изводи за творческия процес при Генчо Стоев, за неговата жизнена биография. (Той е „сред многобройните жертви на политическата демонология на ХХ век“, с. 212; промените, които прави например в „Гъбарят“ – публикацията от сп. „Съвременник“ през 1989 г., и втората редакция, излязла като самостоятелна книга „Досиетата“ през 1990 г., ни показват романиста като вещ (автор)редактор и изводът е, че те „не са продукувани от екстралитературни амбиции. Тъкмо обратното“. И С. Василев не се опитва да реабилитира романиста, защото той няма нужда от това; защото „в края на века и хилядолетието Генчо Стоев бе в правото си да въздаде за преживяното по вина на своите. И въздаде. По най-присъщия и достоен нему начин.“, с. 212; защото „не бихме могли да си представим идеалния тип морален свят без **моралната реалност, наречена автор**, с. 49, п.ч., С.В.) „Червената нишка“ в книгата – „златото“, ни води през романите, героите, Историята и историите, твори сюжети и само е сюжет, герой; в трилогията златото е: „злато - откуп“, „злато - примамка“, „злато - оръжие“, „злато - ускорител на частици в реактора за събитийност“, „златото – самоумножител“ (*злато от злато – лихварстване*), „златото – политически манипулатор, промишленост, образование, ловец на глави, предмет на експроприране, идеологическа целесъобразност, идея и др.“ (с. 235, 236). И още: „злато - плячка“, „злато - разобличител“, „злато - награда“ (медал, орден, ритуално); то може да влиза в опасни опозиции, например с олово – „не жълтица, а патрон“. „Със смяната на епохите се мени и цената златото. [...] Поемем ли риска да дешифрираме („изправим“) метафората *цената на златото* и да я превърнем в разказ за *цената на историята*, ще се натъкнем на нов табулогизъм, защото сама по себе си историята е акселоогичен императив за живота на човечеството в потока на времето. Остава ни далеч по-безобидното питане как златото пише страниците на историята и обратно, може ли на свой ред и тя, историята, да „гурижира“ своенравно твърдата му цена“ (с. 70). „Така или иначе – обобщава авторът, – цената (ценността) на златото е трансгранична. Съобразявайки се с нея, човечеството е поело отговорността за развиването на точно определен тип цивилизационна структура“ (с. 236). Това са важна част от обобщенията, свързани с основния проблем

на книгата, заявен със заглавието, но не всички – вниманието е насочено и към употребите му (на златото, на метафората, в която е основен елемент), към цялостната история, свързана с човешките усилия за превръщането му в универсална „цена“, към неговите *персоналистичност, трайност, непреходност, конвертируемост...*, като изразител на отблъскващи се същности – *времето и безсмъртието* (с. 67). Не мога да не отбележа, че С. Василев се е справил блестящо с важен формално-структурен проблем в критическото си изследване: преходите – от един проблем към друг, от едно произведение към друго, от един тип изказ към друг (обща теоретически разсъждения – конкретен литературно-стилов анализ) и пр., са изключително плавни и ненапращващи се, мотибиранни. Скелето на книгата се опира често на ония вметнати, допълващи общосъдържателната част вметки (бележките под линия), които именно тук и на определени места са не просто нужни; те са превърнати в част от „романовата“ тъкан на книгата – чрез тях тече паралелен разказ (заедно с пространните цитати вътре в основния текст, заедно с умелото използване на всеоръжието от пара- и метатекстови графични елементи за конституиране на текста). Ценни в това отношение за читателя изследовател ще бъдат бележките на с. 32, 33; 34, 35, 36; 40, 41; 69; 82; 87; 138, 139, 140; 181, 182; 193, 194, 195; 228, 229, 230; 237, 238, 239, 240; 256, 257, 258. Отделните глави следват наративна логика, твърде близка до самите творби – обект на интерпретация. Някъде те са обширни и обстоятелствени, другояче свити до една мисъл, до един фрагмент (напр. гл. IX се състои от изречението: „Ако в историята има морал, то това е моралът на интерпретаторите“), но винаги концептуално обосновани, логично свързани и поддържащи интереса на читателя, напрежението (онова, което в съвременен белегистичен смисъл наричаме „екшън“, „трилър“, и които едва ли са подходящи за автори като Г. Стоев и най-вече за метатекст, посветен на него). Така или иначе С. Василев е търсил и е намерил подходящата форма (и формат) за своето изследване. И когато го четеш, ти става ясно, че го е писал с любов, бавно, умно, изпълнен с онова безгранично творческо търпение и увереност, на каквито бе способен само Генчо Стоев. Генчо Стоев ни напусна на 18 октомври 2002 г. Със своите 77 години на белия свят успя да надживее много от колегите си (и някои, които като него живеяха в „блока на българските писатели“, оная „висока, хубава сграда“ в София, в която успях да гостувам и аз) и да напише книги, с които ще остане безсмъртен. Естествено, и той бе човек като всички останали, макар и не съвсем. Беше мърец, философ. Разбираше, че неговите любими писатели, пред които се прекланяше и изпитваше благородна завист, отдавна са вече в Рая, но преди това са били в Ада – като него, „че има и писателски Аг, тук долу, при живите...“ Творчеството му бе едно непрекъснато лутане между Ада и Рая в търсене на истината за конфликтите, които ражда модерността. И за отговорностите на хората – исторически, етически и естетически, спрямо опитите да бъдат разрешени тези конфликти. Книгата на Сава Василев завършва така: „Творчеството на Генчо Стоев прекъсва там, откъдето започва да се пише нова, слабостима страница в историята на човечеството. С нея се слага началото на разказа за съперничеството и омразата между човешките, достижателни извънмерни размери. При това без да се драматизира опасността от липсата на епилог. По-вярно – от липсата на човек, който да го напише...“

ВЛАДИМИР ШУМЕЛОВ

Сава Василев, „Цена на златото и на историята (Генчо Стоев: „Цена на златото“, „Завръщане“, „Досиетата“), изд. „Слово“, В. Търново, 2008.

За трима български поети от 2008 г.

Ивайло Иванов – „радостен и тих“

Ще започна с тривиалното: Ивайло Иванов е роден поет. От тези, които четеш с удоволствие и за които можеш да пишеш винаги и все различно. Петата му поетическа книга със заглавие „Пастирът на мухи“ (допълнено и преработено издание) се появи през 2008 г., 14 години след дебютната му поема „Хензел и Гретел“. Разбира се, Ивайло можеше да издаде и далеч преди края на 94-та, но всички, които издават качествена художествена литература, знаят как беше тогава и как е сега – трудно до невъзможност. Силата на този поет (и добър литературен критик) е и в сатира, но плува в свои води, когато посяга към по-епичната поетическа форма – поемата. Лично аз предпочитам едни „по-отнесенни“ лирически и интимни късове, омесени от тъга, меланхолия, лична драма и „природа“. В „Пастирът на мухи“ ще срещнем всичко това накуп: животът му (нашият живот) от онези години в университета (с неговия „филологизъм“),

разказите му – поетически рефлексии от по-далечното минало („Мемоар от въстание“) и от по-близкото минало и съвременето („Димитров пише писмо до майка си“, „Странната бременност“, „Последният пътек на техниката“), един тих, приглушен лиризм, чрез който от незначителни на пръв поглед случки той произвежда епични обобщения. Към последните можем да отнесем „Странната бременност“, „Генезис на монотеизма“, „Трактат върху името Евита“, „Любовта на глухонемите“. Както в „Хензел и Гретел“, така и тук поезията е многопластова, полифонична, в нея се сливат катадневното и приказното, пародията, иронията и художествената игра със сериозната, висока поезия, реактуализацията на литературни архетипове, колажирането, враждането на фрагментарни препратки. Понякога жанровете се смесват: едноименната поема е „трагикомедия в две сцени“; „Пастирът на мухи“,

„уродливият им патриарх“ е лирическият герой – поетът, осъзнал своята мисия, но едновременно с това дълбоко скептичен към резултата от своя труд, иронично-присмехулен в патетичния си порив към красивото в живота. Ивайло Иванов е част от поетичния поток на 90-те години, от неговата най-качествена част, която ни скандализираше, поразяваше ни със своята „еклектична тоталност“, ерудираност, наивност и невинност; въпреки това поетът е разпознаваем, остава донякъде встрани от модата (отдаването докрай на постмодерната игра) и дълбоко патриархален. Пожелавам му винаги да остава верен на себе си, „радостен и тих“, като в онзи „светъл реквием“ „Небесни релси“ на Гриша Ленков.

Ивайло Иванов, „Пастирът на мухи“ (поеми), второ доп. издание, изд. „Линеа Принт“, Троян, 2008.

Павлин Ботев – бунтарят, „малко по-сдържан“

Така се случи, че още в средата на деветдесетте писах отзив за първата книга на Павлин Ботев „Сатанатос. Вбесен от щастие“ (1994) в „Литературен вестник“ (който по-късно през 2004 г. влякох в книгата си „Накърнимото“). Причината не беше една: неговата и моята книга се появиха едновременно във великотърновското издателство „Елпис“, споделях донякъде неговата „бунтарска природа“, а и бяхме рожби на един университет, кажи го и на едно „поколение“. Днес малко от нас са още верни на шумно прокламираното в началото на деветдесетте „бунтарство“ (което пък е отглас на още недоизживения нонконформизъм от осемдесетте), или както пишеше Х. К. Онеги (но по друг повод): „Втората низост е, че бунтарството му е умряло и сега се опитва да го замести с цинизъм като всеки свършен човек“. Приятелю от рода на Павлин Ботев (Дряново), Пламен Петров – Пацо (Силистра), които осъществиха и свой авангарден книжен проект „Поема за Бирняка“ (2002), Сайгона (В. Търново) и т. н., бяха част от онези кохорта в провинцията, защитаваща субкултурата (по-точно контракултурата в различните ѝ форми) през годините и които ѝ останаха верни до ден-днешен. Но да се върнем към

настоящата книга. Не мисля, че тук естетическият и етически кодекс на П. Ботев се е променил през изминалите години, той е същият както през втората половина на осемдесетте, само че е станал „малко по-сдържан“ (Пламен Петров в уводните си думи към книгата). В ролята си на критик Пламен Петров е нарекъл своя уводен текст „Поставагардна игра с класическите поетики... или как акросонетът се трансформира в акросонет“. Пак там той обяснява, че „смело експериментирайки чрез средствата на постмодернизма, Ботев постига нова, непозната досега хибридна форма, сам именувайки я акросонет“. И още: авторът се опитва „да сближи две наистина противоположни светоусещания: източноправославното като по-мистично и католическото, което е много по-земно и прагматично. Стаба дума за изконната родна традиция на акросонета, предначертана от Константин Преславски и Черноризец Храбър, и за класическия сонет, чиито родоначалници и най-големи майстори са Франческо Петрарка и Уилям Шекспир“. Разбира се, говорейки сериозно, е трудно да определим тези 111 азбучни четиристишия, вариращи около различни ядра – еротични, сатирични, лирични,

пейзажни, философски и пр., само през призмата на някое от (пост)модерните течения и с техния категоричен апарат (жаргон). И тук съзираме оная слабост на П. Ботев към еквилибристиките със словото, уклоните към декадентстване и приглушен ъндърграунд, психеделия; в същото време за разлика от „безкрайната“ „Поема за Бирняка“ и бохемската „антиутопия“ „Сатанатос“ той е по-земен трубадур, който търси някакви Граници в живота и изкуството, бяга от абстрактната Непримируемост (не Бунт) и Злобата. Защото иначе това поколение си беше зловарски настроено – ей така, „без да мразят някого конкретно“ (П. Ботев от първата си книга), и поради това превръщаше бунта си „като такъв“. Дали краят на първото десетилетие на XXI в. промени „бунтарите“? Не знам. Знаем само, че във всеки момент добрият творец търси промяната – към добро, както обикновено си мисли. В случая добрият вариант за П. Ботев е лекото измъкване от поетическия фундаментализъм и радикализъм (като „идеология“) за сметка на качествено и епатажно писане.

Павлин Ботев, „Тенекиен пумпал“ (акросонети), графики Антон Антонов, изд. „Екс-Прес“, Габрово, 2008.

Тильо Тилев – „мишината всичко ще ни каже“

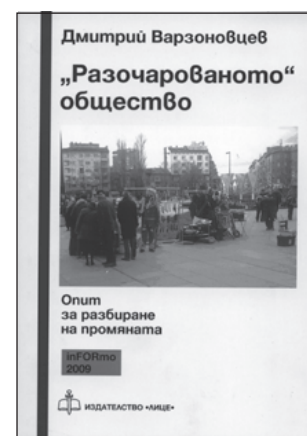
Роденият в Стара Загора (1960) пловдивчанин (редактор на в. „Пловдивски университет“) се представя с новата си книга „Крал Артур и другите ми братя“, излязла след предишните му стихосбирки „Извънсезонно време“ (1992), „Сънят на разума“ (1999) и „Една октава над гъжда“ (2002). И тази интимна изповед е толкова добра, колкото предишните, дори повече. Тя е сбогуване с довчерашното време на „печалния образ на рицаря“, когато се завръщаме при „голата истина“, „с вкус на черна пръст, изпълнила устата“, разколебани в житейския си път, скептични, но все пак още живи, още непоколебими в желанието си да останем тук, в „тази страна“, при „този народ“. И както всяко сбогуване, и това е пълно с меланхолия, печал и носталгии („Сбогом, мои короновани измислици, надежди мои благородни...“). Пълно е със сънища, от които трудно се събуждаме (като при махмурлук), или не знаем кое е сън и кое е действителност. Понякога се събуждаме

– „с изгризано сърце“, без да знаем живи ли сме, или не, а наоколо ни се разхождат „някакви подобия на хора“, „край тебе ходят само мъртъвци“. Живеем в „страната на спящите“. Всичко това определя и тона на програмното стихотворение „Ars poetica“ в самото начало. Без да мисли за екзистенциализма, това е екзистенциалистка по дълбоката си същност поезия. Може би затова тук добре пасват думите на Готфрид Бен: „Накратко, да се надяваш, значи: да имаш погрешни представи за живота, за това, което той изисква и което може да даде, и преди всичко за онова, което трябва да постигнем и да носим без надежда“ („Без надежда“, „Франкфуртер Алгемайне Цайтунг“, № 299, Коледа, 1953 г.). „Киркегорските съществувания“, екзистенциализмът, е една твърде силна идея, с която (наред с много други) е свързан великият Бен. Т. Тилев не е. Философстването не е силната му страна. Което не му пречи да е модерен и

силен съвременен поет. Да върви напред, изтръгнал се от корена, да се въздига „с кървящи устни и помисъл за песен“; да се отдалечава (с Елиът в джоба или К. Павлов под мишница) към безкрая или да върви към себе си, вечно търсещ. Като един крал Артур. Впрочем, твърде поучителна е тази имплицитна връзка с приключенията на легендарния крал на английска Галия от VI в. сл. Хр., с останалите рицари от Кръглата маса (спомняме си каква роля изигра тази маса в най-новата българска история); а за Гибелния стол, Свещения Граал, Ескалибур и останалите да не говорим... Както казва Владимир Янев: „Няма нужда от приказки: „Тишината всичко ще ни каже“. Защото „Думите поражда недоверие“.

Тильо Тилев, „Крал Артур и другите ми братя“, Пловдив, 2008.

ВЛАДИМИР ШУМЕЛОВ

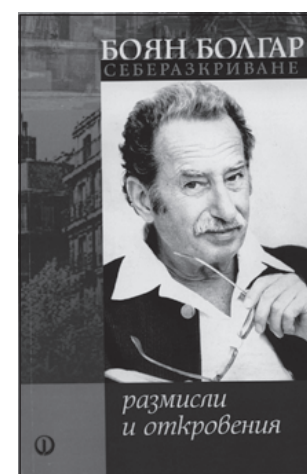
Дмитрий Варзоновец, „Разочарованото общество: Опит за разбиране на промяната“, изд. „Лице“, С., 2009, 159 с.

Великолепни есета на известния социолог, в които анализът на българското общество в преход върви заедно с метакоментар какво от този анализ разбират студентите, читателите на вестници, политиците. И като разберат, как разбирането ги променя. Основният въпрос: доколко и в какъв смисъл българското общество не е модерно.

Найл Едуърти, Петра Кремзи, „Книга на оптимизма/ Книга на песимизма“, превод от английски Надежда Розова, изд. „Ера“, С., 2009, 222+239 с.

Сборниците от типа „Смях и мъдрост през вековете“ са вечно актуални. Можеш да се позабавляваш, можеш неочаквано да поумнееш, а можеш и просто да си набавиш лафове, за да впечатлиш компанията на бар или просто да свалиш гадже. Това издание е сред най-добрите, макар да е снабдено дори с щипка популярно знание от вида на „Нешънъл Джоуръфък“.

Боян Болгар, „Себеразкриване: Размисли и откровения“, съст. Светла Андронова-Тошева, изд. „Факел“, С., 2008, 175 с.

Един от сравнително рядко споменаваните днес прозаисти от средата на миналия век, Боян Болгар е интелектуалец, водил и свой таен дневник. И като всеки подобен дневник, и тук има много и от двете – честни коментари за любовта и секса (в страниците от 1932-34 г.) и за обществото (в страниците от 1943-45 г.). Авторът разказва за всички тези неща от личен опит – като български посланик във Финландия, назначен по лична препоръка на А. Доган.

КАТО НА ПРАЗНИК

ДОКУМЕНТАЛНИ СТРАНИЦИ ЗА „ВЪЗРОДИТЕЛНИЯ ПРОЦЕС“
(1984 - 1989)

Съвместна публикация със списание „Обектив“

„Смяната на имената трябва да се превърне в празник на освобождението на това население от турско робство“.

Тодор Живков,

Из изказване на среща с партийния и държавен актив,
18 януари 1985 г., ЦДА, ф.16, оп. 63, а. е. 108, л. 5

Продължение от бр. 10

Кулминация в асимилаторската политика на Българската комунистическа партия е масовото насилствено преименуване на турското население в края на 1984 г. и началото на 1985 г. По това време Министерството на вътрешните работи е на бойна нога. В сградата на министерството в София се провеждат „оперативки“, срещи, съвещания с участието на министъра Димитър Стоянов. В окръжите със смесено население се изграждат щабове, към които преминават на подчинение всички репресивни сили, намиращи се на съответните територии. Щабовете се командват от висши офицери от командния състав на министерството. В края на декември действията са концентрирани в Южна България – главно в Кърджалийски окръг. С предложените по-долу извадки от стенограми се опитвам да пресъздам атмосферата в Министерството на вътрешните работи и случващото се в България около Новата 1985 година. В курсив са дадени паралелни текстове – мои бележки и коментари, както и текстове от други източници.

МИХАИЛ ИВАНОВ

Архив на Министерство на вътрешните работи (АМВР), ф. 1, оп. 12, а. е. 641, л. 1-3 СЕКРЕТНО!

СТЕНОГРАМА

от срещата на гр. министър на вътрешните работи с Колезиума по случай Новата 1985 година, проведена на 29.12.1984 г. от 15.30 ч. в заседателната зала

ДР. Д. СТОЯНОВ (генерал-полковник Димитър Стоянов - кандидат член на Политбюро на ЦК на БКП и министър на вътрешните работи.):

Другари, ние се събираме да изпратим старата година. Желанията на болшинството от Вас е по случай Новата година да си бъдат в къщи, със семействата, напоследък и без това се събираме по различни поводи.

Аз говорих с гр. Тодор Живков (генерален секретар на Българската комунистическа партия и председател на Държавния съвет на Народна Република България), казах му, че имаме юбиляри, поканих го от тяхно име да проведем една вечер. Той даде своето съгласие. След Нова година ще се договорим кога да стане тя. Др. Кашев (генерал-лейтенант Илия Кашев – началник на Управление за безопасност и охрана (УБО)) трябва да види каква е програмата на гр. Живков, за да определим мястото и датата, колко хора ще се поканят. Щом ще бъде гр. Живков, всичко трябва да стане на ниво.

Една част от другарите ги няма, 4 души са „на фронтовата линия“, така се

наложи. Това са другарите Ив. Димитров (генерал-лейтенант Иван Димитров – заместник министър и директор на Народната милиция), Н. Черкезов (генерал-майор Никола Черкезов – началник на Инспектората на МВР.), Ст. Цанов (генерал-лейтенант Стефан Цанов Иванов – заместник командващ Гранични войски?) и другари от ДНМ (Дирекция на народната милиция), у-ние Тул, III у-ие-ДС (Трето управление на Държавна сигурност – Военно контраразузнаване). Там хората ще работят, ще управляват силите и средствата, защото имаме към 700 граничари и още 500 души от окръжите и школите.

Ние имаме и друг вариант за действия – Смолян да вземе района на Бенковски и го обезпечават. Затова нашите другари за Нова година там ще останат, ние непрекъснато поддържаме връзка с тях. Аз пак поставям пред гр. Минков (генерал полковник Минко Минков – заместник министър на вътрешните работи) въпроса за снабдяването, всичко каквото трябва в това отношение, защото не се знае колко време нашите хора ще стоят там, но докато обстановката не се овладее напълно, ние няма да ги връщаме.

Аз доложих на гр. Живков за действителната обстановка, за това какво сме свършили. Казах му, че в края на краищата аз отново възобновявам въпроса за създаването на Вътрешни войски. Ние сега действаме в една точка – Кърджали, но ако имаме още окръзи, какво ще правим? Той обеща отново да се прегледа въпросът, с гр. Джурув (армейски генерал Добри Джурув - член на Политбюро и министър на народната отбрана) ще се доразберем, тъй като и той има някакви идеи по този въпрос и да създадем Вътрешни войски. Трябва да имаме две хиляди души, 500 според мен трябва да стоят в Шумен, 500 в Пловдив и 1000 в София, в случай на нужда да можем да ги използваме. В случая това го правим благодарение на граничарите, които са там и двата курса в Долни Бозров и Казанлък (става дума за две милиционерски сержантски школи, б. съст.) и за 2-3 часа ги вдигнахме. Ако не бяха – какво щяхме да правим? Дава се положителна оценка на нашите действия, когато докладвах на другарите П. Кубадински (Петчо Кубадински - член на Политбюро на ЦК на БКП и председател на Националния съвет на Отечествения фронт), П. Младенов (Петър Младенов – член на Политбюро и министър на външните работи.), Г. Атанасов (Георги Атанасов – кандидат член на Политбюро), Ст. Михайлов (Стоян Михайлов - секретар по идеологическите въпроси на ЦК на БКП.) и гр. Т. Живков. Ние до средата на месец януари да приключим работата с участието на нашите органи и да закрепим успехите и резултатите, а след това работата ще продължи по откъсване на групи, хора, лица и преименуване на базата на една политическа, идеологическа и организаторска работа. Това е поръчението. (...)

На съвещанието, проведено на 4 януари 1985 г., извадки от чиято стенограма следват по-долу, се прави отчет на действията по преименуването в Кърджалийски, Хасковски, Бургаски, Пазарджишки, Благоевградски и Силистренски окръзи, както и подготвителната работа в Старозагорски окръг и Българската народна армия.

АМВР, ф. 1, оп. 12, а. е. 644, л. 1- СЕКРЕТНО!

СТЕНОГРАМА

от служебно съвещание с ръководния състав, проведено се на 04.01.1985 г. в сградата на НТУ (Научно-техническо управление) при дневен ред:

ДР. Д. СТОЯНОВ:

Другари, да си честитим Новата година. Позволете ми от името на Колезиума, на всички присъстващи другари и чрез вас на тези, които не присъстват, да честитя Новата година, да си пожелаем преди всичко здраве, бодрост и оптимизъм, добро настроение и по-малко тревоги. (...) В работата на нашето съвещание участват гр. Палин (генерал-полковник Велко Палин), завеждащ отдел „Социална и национална сигурност“ на ЦК на БКП, гр. Т. Радулов, зам.- завеждащ същия отдел, гр. Фьодоров, ръководител на представителството на КГБ – СССР и други съветски другари, които работят в нашите подделения (...)

ДР. АТ. КАДИРЕВ (полковник Атанас Кадирев – началник на Окръжно управление на МВР – Кърджали):

УВАЖАЕМИ ДРУГАРИЮ МИНИСТЪР, ДРУГАРИ ГЕНЕРАЛИ И ОФИЦЕРИ, През последните години на основата на Решението на Секретариата на ЦК на БКП от 27.07.1970 г. за националното осъзнаване и патриотичното възпитание на потомците на насилствено помохамеданчените в миналото българи, беше извършена широка дейност за проучване произхода на населението в окръга. В резултат на упоритата и амбициозна научна и практическа работа бяха събрани доказателства, удостоверяващи по категоричен начин в по-общ, исторически аспект и за стотици и хиляди случаи в конкретен рогов план българския произход на населението в Източните Родопи. На тази основа с оглед привеждането имената на това население в съответствие с действителната правна уредба в страната и във връзка с новата паспортизация на всички граждани на НРБ, през 1982 г. Окръжният комитет на БКП реши да се реализира един мащабен по своята историческа перспектива и значение и тежък за практическо изпълнение план, относно смяната на арабските имена на българските турци с доказан български рогов корен. В процеса на работата кръга на тези лица се разшири и обхвана значителна част от хората. Очертах се цели села, селищни системи и райони, където населението е с турско самосъзнание, но с български произход. Практиката потвърди изследванията и изводите на историческата и етнографската наука, като доказа безспорно българското минало и българския произход на населението в Кърджалийски окръг. Пример дадоха селищните системи Черноочене, Крумовград, Подкова и гр. (...)

Изясни се в крайна сметка, че с малки изключения това население е от чист български произход. Голяма част от него е потурчено след освобождението 09.09.1944 г., буквално до вчера, по пътя на смесените бракове – това се отнася особено за селата край границата и край Смолянски и Пловдивски окръзи. Причините са изяснени, те са предмет на друга тема. (...)

Въпреки всичко искам да кажа, че голямото болшинство от хората, макар и доста трудно ни разбраха правилно и приеха политиката на партията, благодарение на което досега в окръга са преименувани над 120 000 души, т. е. над 50 %. Сега има достатъчно основание да направим извода, че процесът е необратим. Само вчера са сменени имената на над 16 540 лица. (...)

Работата през 1984 г. по националното

осъзнаване се разшири. Мероприятията обхващаха все нови и нови рогове и селища в почти всички селищни системи.

Заблъбчаването на работата по тези мероприятия по естествен път водеше до усложняване на оперативната обстановка.

Националистите продължиха да разпространяват най-невероятни слухове за физически насилствени и кощунства, за изнасилване и обругаване от страна на партийните и административните органи и особено от страна на органите на МВР при преименуването, за да насаждат страх сред населението, да създават и поддържат антибългарски и антисоциалистически настроения и да провокират различни вражески антибългарски действия и прояви. В резултат на всичко това през миналата година бяха извършени тежки престъпления и редица гръзки националистически прояви със сериозни социално-политически, морално-психологически и икономически последици: в началото на годината в с. Безводно бе разкрита и реализирана чрез профилактика нелегална група от 6 лица (ГДОР (групово дело за оперативна разработка) „Терористи“), които се готвеха да взривят кметството, когато работната група отиде да сменя имената. Обектите бяха задържани, тротила и фитила беше иззет. Ние им сменихме имената, върнахме ги и те сложиха началото на преименуването на селото. За една седмица с. Безводно беше преименувано. През март в с. Комунига, след полунощ, беше изгорен ковчег в центъра на селото в знак на демонстрация срещу въвеждането на новите социалистически обреди и ритуали (налаганото по това време насилно погребение с ковчег (според „социалистическия ритуал“) е несъвместимо с мюсюлманската религия). Авторите на деянието са разкрити и осъдени. Срещу 1-ви май в с. Комунига бяха разпространени лозунги и листовки с остро националистическо съдържание, насочено предимно срещу преименуването. На 12 срещу 13 май беше направен опит за запалване на общинския партиен комитет в с. Черноочене. На 14 срещу 15 май беше запалено и изгоря училището на с. Патица от Чернооченската селищна система. На 21 срещу 22 май в гр. Кърджали бяха разлепени 6 листовки с остро националистическо съдържание, приканващи към масова въоръжена съпротива. На 27 срещу 28 май в селата Лебед и Шерна от селищната система Джебел бяха окачени турски знамена. По всички тези случаи са заведени ДОО (дела за оперативно издирване). Много засечени лица са взети на оперативен отчет. Според нас по някои от тези дела е постигнато известно придвижване на работата напред. (...)

Бяха иззети програма и устав на нелегалната организация, наречена Ленинска комунистическа партия на турците в България, доклад и встъпително слово за учредителния конгрес, който те готвеха, обръщение до ЦК на БКП, до Кенан Еврен (президент на Република Турция) и до младежите и юношите, турци в България. Обръщение от същата организация е изпратено и до ООН чрез турския посланик в Унгария. Същите са подготвили позиви за разпространение, написали ги на въсвечен лист, снабдили са се с циклостил. Те трябва да кажат къде са тези позиви и защо се страхуват. Хванали сме ги на мероприятията, откъдето личи, че много се страхуват именно да не разкрият позивите, и че ако ги разкрием, свършено е с тях. Те трябва да кажат къде са те. (...)

Инициатор за създаването на Ленинската комунистическа партия на

турците в България е Авни Велиев (с „българско“ име Иван Велев) – учител в гр. Джебел. Затова през 1984 г. той е осъден на 7 години и 6 месеца затвор. Освободен е през м. декември 1988 година. В началото на 1989 г. основава и става ръководител на неформалната правозащитна организация „Дружество за подкрепа – Виена 89“, която действа в координация с Демократичната лига за защита на правата на човека с председател Мустафа Юмер. На 20 и 21 май 1989 г. „Виена 89“ и Кърджалийският клон на Независимото дружество за защита правата на човека организират демонстрация срещу възродителния процес в град Джебел, в която по данни на Шесто управление на Държавна сигурност участват 1600 души. (Виж „Справка на поделение 72 400 на МВР относно: Получените данни за участието на ислямизирани българи в т. нар. „Дружество за подкрепа – Виена 89“ в сборника документи „Когато фактите говорят и боговете мълчат“, подбор от Азиз Бей, София, 2005.)

Оперативната обстановка рязко се изостри в края на м. ноември и декември на 1984 г. След съвещанието при гр. министър на 21.11.1984 г., където се дадоха указания да се активизира работата по преименуване на лицата с български родов корен в произхода си. След това съвещание работата беше засиlena по всички линии в окръга. Мероприятия организираха и тези селищни системи, които до тогава не бяха убедителни и в работата и в резултатите си. За „оперативка“ на 21 ноември 1985 г. споменава пред Народното събрание министърът на вътрешните работи Йордан Соколов в отговор на питане на народния представител Едвин Сугарев. Според Йордан Соколов на оперативката Димитър Стоянов и февруари смяната на имената на смесените бракове навлиза в решителна фаза. Политбюро даде указания незабавно да се започне работата начело с партийните комитети, народните съвети, обществените организации. Там, където се налага, ще вземе участие и МВР.“ (Личен архив на Михаил Иванов, Тридесет и шесто Народно събрание, 45 заседания, София, петък, 21.2.1992 г., нередактирана стенограма.) Досега не успях да открия в описа на документите на Секретариата на МВР архивна единица със съдържание, отнасящо се до оперативка на датата 21.11.1984 г.

Логично беше на тази повишена активност от наша страна да се очакват по-остри действия от страна на противника. Ако нямаше такава реакция, би било неестествено. На 22.11.1984 г. в с. Бенковски бе взривена източноправославната църква. На 29.11.1984 г. в с. Белополец, Ивайловградска селищна система националистически елементи посегнаха срещу органи на МВР, участващи в групите по преименуването. През втората половина на м. декември усложненията достигнаха кулминационната си точка. На 24.12.1984 г. в 07,00 часа в с. Горно Прахово започнаха да се събират хора на тълпа. Към нея се присъединиха хора от селата Башево, Чернигово, Долно Прахово и принадлежащите им махали. Постоянно нарастващата тълпа тръгна за с. Млечино – център на селищната система, за да иска обяснение от общинския партиен комитет и общинския народен съвет защо сменят имената на лицата от смесени бракове и да наложи преустановяване на тази смяна. Около 09,45 часа тълпата нарасна на 1000 души и навлезе в с. Млечино, издигайки

лозунги: „Напред“, „Да умрем“, „За Кърджали“ и др. През това време в Млечино се беше изнесло с всичките свои сили и средства РУ (районно управление) на МВР-Ардуно, начело с районния началник. Нашите сили ги спряха. С изстрели във въздуха и с шокери палки тя бе изтласкана извън селото. Там тя се прегрупира и отново тръгна за селото, където бе срещната от пристигналата на помощ група от ОУ (окръжно управление) на МВР, начело с началника на управление „Турски национализъм“, която я спира и респектира. По мегатона бе наредено всички да си отидат по домовете, от където са дошли, които не изпълни разпорежданията, ще бъде съден за участие в политическа демонстрация. Към 12 часа хората се разотидоха. Докато нашите сили разпръскваха голямата тълпа извън селото, на площада в селото се събра нова тълпа от около 200 души, предимно служители и хора, дошли от другите поселоци на селото. С поведението си те даваха да се разбере, че са солидарни с исканията на първата тълпа и са готови да създават безредие. Това наложи бързо да бъдат разпръснати, а някои служители на общинския народен съвет и други учреждения на селищната система бяха подведени към разпит. В селото установихме временен милиционерски участък и оперативна група, която да разкрие организаторите и подстрекателите. В следващите 2-3 дни те бяха разкрити и някои изпратени в Белене. Работата по разкриването на активните участници продължава.

На 24.12.1984 г. по плана на общинския партиен комитет на с. Бенковски се проведеха мероприятия за преименуването на лицата от български произход в селата Горски Извор и Каялоба, които преминаха спокойно и без съпротива от страна на населението.

На 25.12.1984 г. в 07,30 ч. от с. Горски Извор се отправи към с. Бенковски – център на селищна система, тълпа от 2000 души, които се насочиха към общинския партиен комитет, за да искат обяснение за проведените през първия ден мероприятия, за да си искат паспортите. С наличните сили са изтласкани в края на селото. По това време в Бенковски имаше 10-15 души, които работеха по взрива в църквата. Междувременно към тълпата се присъединиха хора от съседните махали и за 90 минути тя нарасна на около 2500-3000 души. Това наложи за Бенковски да се изпрати подкрепление от ОУ на МВР-Кърджали, ОУ на МВР-Смолян, ГО (гражданска отбрана) в Кърджали и Смолян и военно въздушно поделение на Голо Бърдо. На място бяха изпратени екипи по ПО (противопожарна охрана) от Кърджали и на РУ на МВР - Златоград. Поведението на тълпата бе дръзко и предизвикателно. С виковете и крясъците отправиха искания и закани, скандираха вражески лозунги. Тълпата излъчи парламентарни, с които беше разговаряно, и след това с тяхна помощ беше разпръсната безкръвно. По същото време беше нападнато кметството в с. Горски Извор, охранявано от 4 милиционери, начело с един оперативен работник по НМ (народната милиция). Кметството беше обкръжено от три кордона: на първия – децата, на втория – жените, на третия и по фланговете – мъже. С камъни и колове бяха изпотрошени прозорците и вратите на кметството. Те са мислели, че паспортите им са в кметството и са искали да ги превземат, за да си ги вземат, но в кметството не са допуснати. Беше изпратена помощ и демонстрантите бяха разпръснати. В селата Горски Извор и Бенковски са изградени временни милиционерски участъци.

На 26.12.1984 г. в 07,00 часа тълпа от две направления: с. Каялоба, Горски Извор, Китна и второто от с. Пресека и Добромирци се насочиха към с. Бенковски с общ брой около 2000 души. Към 09,00 часа тълпата от Каялоба и Г. Извор достигна охранявания рубеж извън селото и започна да напада органите на МВР. След намесата на силите на ГВ (гранични войски) тя беше изтласкана. Към 09,45 часа от посока с. Мъглене (полковник Кадирев вероятно има предвид с. Могилане) се насочи нова тълпа, която бе посрещната от групата на ОУ на МВР - Кърджали и поделението на ВВС (военновъздушните сили). Участниците се дръжаха много дръзко, издигаха вражески лозунги и искания. Нахвърляха се с камъни, дървета и ножове срещу нашите сили. Неизвестно лице стреля с ловна пушка. С решителни и безкомпромисни действия тълпата бе разпръсната.

В 10,30 часа тълпа от с. Пресека и с. Добромирци – около 2000 души навлезе в с. Бенковски. Тя бе изключително агресивна. Участниците хвърляха камъни и дървета по нашите превозни средства и състава. Изпочупени бяха прозорците на колите на ПО. Направен бе опит да се разпръсне с автомобил на ПО. Тогава те се нахвърлиха върху служителите на МВР. Взети бяха решителни мерки за нейното разпръскване. Интересно е, че поемаха сточески цялата вода на пожарните цистерни.

На 26 декември 1984 година край с. Могилане загиват 17-месечната Тюркян Фейзулах Хасан от с. Каялоба, Айше Мюмюн Молахасан от с. Каялоба и Муса Мюмюн Якуб от с. Китна. В памет на малката Тюркян след 1989 г. е издигната чешма.

На 26.12.1984 г. тълпа от 1800 души от селата Генерал Гешево, Устра и Мрежичко се насочи към град Джебел. В 06,30 часа тя бе спряна непосредствено в подстъпите на града. На градската автогара се събра група тълпа от 300-350 души, която бе блокирана на място. (...)

На 26.12.1984 г. около 10,30 часа на площада в Момчилград започна сформирването на отделни групи от по 30-50 души. Беше получен сигнал от ДА (доверено лице), че около 12,00 часа на площада в Момчилград ще се струпат много лица, които ще чакат представител на турското консулство. Поради липса на достатъчно сили, силите бяха в Джебел, нямаше възможност да се предотврати събирането на по-големи групи на площада в Момчилград. Въпреки нашите предупреждения, около 12,00 часа тълпата нарасна на около 1200 души. С изключителна агресивност, виковете, крясъците и скандираните участниците нападнаха сградите на ОБПК (общинския партиен комитет), ОБНС (общинския народен съвет), аптеката, ДСК (Държавна спестовна каса) и магазини и счупиха врати и прозорци. Това наложи спешно да се използват силите на ОУ на МВР - Кърджали, Гранични войски и противопожарни автомобили. Тълпата бе разсечена, изблъскана и разпръсната около 14,00 часа.

На 26.12.1984 г., този ден беше най-тежкият, към 20,00 часа в с. Звездел, група от 100-120 души се събра, обкръжи кметството, завзе го и искаше да се саморазправя с кмета. Чрез сили на ОУ на МВР - Кърджали те бяха разпръснати и възстановен обществен ред в селото. Малко след това друга група се насочи за Момчилград от с. Равен. Групата на ОУ на МВР в движение беше пренасочена, за да я срещне на път за града и да я разпръсне.

На 26.12.1984 г. около 21,30 часа беше получен сигнал, че в с. Груево и с. Балабаново са се събрали тълпи с

намерение да тръгнат за гр. Кърджали или Момчилград. За разпръскването им бяха изпратени сили на ОУ на МВР и ГВ. Този ден в работа влязоха и първите сили, които бяха пристигнали от НМ (народната милиция) - Казанлък. Установи се, че в Балабаново няма събрани хора. Тълпата в с. Груево се състоеше от около 1000 души, част от които въоръжени с брадви и ножове. Направен бе опит да се разпръснат с наличните сили и два автомобила на ПО. При започване на разпръскването участниците в тълпата се нахвърлиха срещу служителите на МВР и две лица направиха опит да отнемат автоматите на офицери на НМ. Тогава с решителни и безкомпромисни мерки тълпата беше изтласкана до края на селото, където напалха огньовете. Към 20,30 часа нашите сили установиха контакт с представители на тълпата и ги принудиха да се приберат. (...)

Из „Още за жертвите на „Възродителния процес“ от Алиш Саит (в-к „Правда и свободи“, бр. 19, 8 май 1992 г.):

„(...)В 17.30 часа цялото село (Груево, М. И.) беше на крак. Хората се струпяха в кв. „Корумалък“ на изхода на селото. Вече нямаше къде да се бяга. Когато видя навалищата, кметът на селото заповяда на хората да се разотидат, но те не помръднаха. Дните се бяха вече скъсили. Спирането на тока трябваше да бъде първият сигнал за ужасната драма, която предстоеше да се разыграе. Скоро пристигна джип, пълен с войници, за да провери обстановката. Хората тръгнаха с крясъци направо към него. Джипът обърна назад. Около 22 часа на помощ пристигна военен конвой. Един офицер заповяда на хората да се разпръснат, но селяните упорстваха и настояваха първи да си отидат военните. И когато командвацията конвоия извика: „Ние търсим главатарите“ търпението на хората преля и всички се провикнаха в един глас, прогънвайки ушите на неканените „гости“: „Убийци! Фашисти! Варвари! И да ни убие, няма да си дадем имената! Долу БКП!“ Възпитаните в омраза към турците войници насочиха своите автомати „Калашников“ срещу крещящите и размахващите юмруци от първите редици. Последва огушителина стрелба. Сред тълпата настана обръкване...“

Целият облян в кръв, на земята падна Абдулази Раиф Бекиров – строителен работник от с. Чакамци, роден 1950 г., който се беше заселил и си бе построил къща тук и сега щеше да остави след себе си една вдовица – съпругата си Насибе и две деца – сираци. Сред тежко ранените бе и Мустафа Иляз Алиев, който нямаше да има щастieto да се порадва на своята пенсия. Той се сбогува с живота, оставяйки сами жена си Съдика, двамата си сина и двете си дъщери и осем внука. Абдулазиз и Мустафа бяха откарани с линейките без да им се даде първа медицинска помощ, направо в моргата на Кърджалийската болница. Нещо повече – на вратата беше поставен постови. Така моргата се превърна в пантеон за тях.

Ранените бяха много: Хюсни Реджеб – в лявата ръка, Фахри Хайри – в дясното рамо, Мустафа Сагък – в десния крак (алена кръв бе пробляла дори през гумените ботуши). Ранен бе и Мухаммед Осман. Само милиметри помогнаха на Ахмед Али да не напусне този свят. Памуклийката на Мехмед Мюмюн бе разкъсана на парчета при раменете. (...)

Следва

Награди Икар 2009

На 27 март 2009, Международния ден на театъра Съюзът на артистите в България раздаде своите традиционни награди ИКАР за най-добри постижения в областта на сценичните изкуства през изтеклата година. Стилната церемония по връчването на наградите се проведе на сцената на Народния театър.

Носители на ИКАР 2009 станаха:

>**ЛЕНКО ГУРКОВ - в категорията Главна мъжка роля,** за ролята на Брайън в спектакъла "Радост за моето сърце" на ДТ-Ловеч

>**МИМОЗА БАЗОВА - в категорията Главна женска роля,** за ролята на Юлия в спектакъла "Родило петно" на ТР "СФУМАТО"

>**АНГЕЛ ГЕНОВ - в категорията Поддържаща мъжка роля,** за ролята на Панталоне от спектакъла "Принцеса Турандот" на Театър "София"

>**СТАНКА КАЛЧЕВА - в категорията Поддържаща женска роля,** за ролята на Джанет Бърмайтър-Пианистка на неопределена възраст в спектакъла "Страхотни момчета" на Младежки театър "Николай Бинев"

>**ИВАН ДОБЧЕВ - в категорията Режисура,** за спектакъла "Лазар и Иисус" на ТР "СФУМАТО"

>**НИКОЛА ТОРОМАНОВ - в категорията Сценография,** за спектаклите "Валентинов ден" на МГТ "Зад канала" и "Калигула" на ДТ "Стоян Бъчваров" - Варна

>**ИСКРА НИКОЛОВА - в категорията Критически текст,** за книгата "Страници и сцени: Теории, практики и жанрови развития на съвременната драма"

>**„ЖЕНИТБА” НА ДТ „КОНСТАНТИН ВЕЛИЧКОВ”- ПАЗАРДЖИК**
- в категорията Най-добър спектакъл

Станка Калчева – ИКАР 2009 за поддържаща женска роля

Иван Добчев – ИКАР 2009 за режисура

>**ДТ „СТОЯН БЪЧВАРОВ”- ВАРНА - за майсторско техническо осъществяване на спектакъла "Калигула"**

>**СТОЛИЧЕН КУКЛЕН ТЕАТЪР - в категорията Куклено изкуство,** за спектакъла "История за чайка и банда котараци"

>**СИМЕОН ВЛАДОВ - в категорията "Златен глас",** за дублажа на сериала "Гордост"

>**ПЕТЪР ДУНДАКОВ - в категорията Авторска музика и оригинално музикално оформление,** за спектакъла "Амарантос" на НДТ „Сълза и смях" и "Театър на голия охлюв", НБУ

„Страници и сцени” на Искра Николова – ИКАР 2009 за критически текст

>**ИРИНА ДОЧЕВА - в категорията Дебют,** за участието си в спектакъла "Пеперудите са всъщност изтребители" на сдружение "По действителен случай"

>**"ИВОКС МЕДЖИК" - в категорията Вариететно изкуство**

>**АНГЕЛ СЛАВОВ - в категорията Цирково изкуство,** за дългогодишна творческа дейност в цирковото изкуство със значими постижения в областта на конните жанрове - джигитовка и жокейство, икарийски игри и ексцентрика

>**ПЕТЪР ЦАНКОВ - Специална награда ИКАР, присъдена от АКТ-УНИМА** за принос в развитието на българския куклен театър и за авторска музика към спектакъла "Малката русалка"

>**проф. ЮЛИЯ ОГНЯНОВА - Специална награда ИКАР за цялостен творчески принос към развитието на българския театър**

проф. Юлия Огнянова - ИКАР 2009 за цялостен творчески принос към развитието на българския театър

Послание на Аугусто Боал по повод 27 март – Международния ден на театъра

Човешкото общество е поначало театрално дори в ежедневните си прояви, а при по-специални случаи, то прави истински театър. То е театрално като начин на обществена организация и непрекъснато представя спектакли, като тези, които сте дошли да видите. Макар и да не го съзнаваме, човешките взаимоотношения са изградени на театрален принцип. Употребата на пространството, езика на тялото, изборът на думите и модулациите на гласа, сблъсъкът на идеи и страсти – всичко, което изобразяваме на сцената, го правим и в живота: ние сме изтъкани от театър! Не само сватбите и погребенията са театрални спектакли, но също и ежедневните ритуали, толкова привични, че дори не ги осъзнаваме като такива. Не само тържествените случаи, но и ежедневното сутрешно кафе, например, размяната на поздрав, свенливите чувства и бурният изблик на емоции, заседание на законодатели или дипломатическа сбирка, всичко е театър, всичко е спектакъл.

8 Една от основните функции на нашето изкуство е да осмислим спектаклите от всекидневния живот, в който актьорът е и зрител, а сцена и публика се сливат. Ние

всички сме артисти: като правим театър, се научаваме да виждаме онова, което е очевидно, но не виждаме, защото нямаме навик да се вглеждаме. Всичко безкрайно познато се превръща в невидимо за нас. Да правим театър означава да хвърлим светлина върху този наш невидим живот.

През септември, миналата година, бяхме изненадани с едно наистина театрално разкритие. На нас, които си мислехме, че обитаваме един сигурен свят, въпреки войните, геноцида, кланетата и мъченията, които, разбира се, съществуват, но само в далечни диви страни, на нас, които си живеехме в безопасност с парите си, вложени в някоя уважавана банка или в ръцете на честен борсов посредник, на нас ни казаха, че тези пари изобщо не съществуват, че били виртуални, измислица, издаваща лош вкус, на някакви икономисти, които от своя страна не бяха никак измислени, нито безопасни, нито уважавани. Всичко това се разыгра като лош театър, злокобна интрига, в която някой печелеше много, но много губеха всички. Политиците от богатите страни се събираха на тайни съвещания, от които излизаша с магически решения. А ние, жертвите на техните решения, останахме да седим като зрители на последния ред на балкона.

Преди двайсет години поставях „Федра” на Расин в Рио де Жанейро. Декорите бяха бедни: волски кожи на пода, оградени с бамбук. Преди всяко представление, казвах на моите актьори: „Фикцията, измислицата, която създавахме ден след ден вече я няма. Като преминете бамбука, никой от вас няма правото да лъже. Театърът - това е истина, скрита истина.”

Когато разкъсате привидността и погледнем отвъд, виждаме потисници и потиснати във всички общества, етноси, класи и касты. Виждаме един несправедлив и жесток свят. Трябва да изобретим друг свят, защото знаем, че е възможно. Наша е привилегията да построим този друг свят, със собствените си ръце, тук на сцената и в живота ни.

Гледайте спектакъла, който започва, а като се върнете въкъщи, заедно с приятелите си, играйте вашите собствени пиеси и вижте онова, което никога не сте могли да видите: очевидното. Театърът не е просто едно събитие, той е начин на живот!

Ние всички сме актьори: да бъдеш гражданин, не означава само да живееш в общество, но да го променяш.

Защо избраха „Под игото“?

Анриана Спасова

Отидох на дискусиата в „Хеликон“ по време на кампанията Голямото четене, когато обект на спора беше „Под игото“ на Иван Вазов. Отидох с тайната мисия да присъствам и допринеса за демитологизирането на т.нар. българска библия. След това следих телевизионните изказвания на Големия финал. Прочетох статиите на уважавани литературни историци, които открих в Мрежата. Накрая прехвърлих и много коментари в блогостите след обявяването на резултатите от кампанията.

Личното ми отношение е твърде просто и лаконично – победителят „Под игото“ е роман, който трябва, задължава да бъде прочетен (независимо от това какво предизвиква наложените окови от нас самите), защото е неизменна част от българския канон и от основната учебна програма. И всички коментари потвърждават единствено преизбирането му отново и отново, както през социализма са преизбирали все един и същ генерален секретар на БКП.

От друга страна... - и тук се изгражда вече същинският разказ, – този роман не е моят любим роман. Не ми носи нито удоволствие, нито обсебване, нито страст, за да е моят. По-интересното е, че не е и твоят. Той е просто и единствено романът на колективното недоосъзнато, което следва утвърдените и следователно по-малко вероятно погрешни начини за утвърждаване не само на българското, но и на човека – българския читател. Провъзгласяването на „Под игото“ за Роман №1 ми звучи леко, само леко неискрено и заедно с това детински наивно – да, това е първият български роман, и тъкмо това негово първопроходство е доводът за невъзможността му да бъде представителен за едно вече мислещо се за пораснало и съзряло европейско общество. По-точно – индивидуът се губи, чува се великият глас на еталона за наука и просвета – МОН. Bravo! Сега родителите могат спокойно да спят и да си мислят как децата им с наслада четат „Радни вълнения“ и обсъждат с плам основната сюжетна линия. Вазов живее сред нас, в нашите умове и сърца и че дори е наложително да не си почива, а отново да излезе изпод книгите си и да размаха строго показалец както и как трябва. Съгласна съм, че по този начин показваме, че както някога сме били под турско робство, така явно и сега сме затънали до гуша с едно по-страшно заробване – неосъзнатата духовна вълна на американски „безобидни“ и приятни безчинства – духовна манипулация и тотално обезличаване. Но ми е странно и леко непонятно защо дидактическият подход на Дядо Вазов ни се струва печеливш и единствен. Днес има и други романи, и други образци, които са ни представили истината, и то по забавен, абсурден, разтърсващ начин.

Първият близък, с когото разговарях буквално тъкмо след обявяния резултат, беше състудентът ми Преслав Ганев, който моментално написа в блога си „Литературата днес“ резюме на горещото културно събитие и, разбира се, добави своя реплика: „Възможно е, разбира се, да греша и всъщност „Под игото“ наистина да е най-любимият роман на българите – който стои на всяко нощно шкафче и се чете всяка вечер преди лягане, но някак ми се струва, че истината е далеч и малко са хората, които по свое желание са препрочитали книгата след завършването на основното си образование“. Така започнаха и терзаещите ме въпроси за този избор на читателския глас.

Днес какво правим ние – с анкети, допитвания, социално-културни проучвания реконструираме минали болни теми. Това е прекрасно – сега се срамувам от масовия читателски вкус, но и изпитвам гордост от наличието на повод да се мисли, говори, чувства, съпреживява четенето.

Когато посещавах дискусиите на кампанията, по-интересно от самите доводи „за“ и „против“ бяха лицата на хората, моментното им отреагиране, неспокойното експониране и внезапните изблици, които понякога изсценяраха дуелни разпри. Обичах да ми чете една баба, която беше изключително начетена, и превръщаше буквално всяко изречение в приказка и за всяка дума си имаше определена магия на изречане. Там, в „Червената къща“ или книжарница „Хеликон“, диалогизирахме и с Вазов, и с Маркес, и с бабата, и с художника... по време на самото четене от близо три часа. Изглеждаше дори абсурдно на фона на работното време на българските читатели, за които е спорно още какво точно държат на нощното шкафче или какво

точно биха взели със себе си на пустинен остров. Не звучи абсурдно Вазов да е на първо място, нормално е, дори беше очаквано и естествено донякъде. Защото седмици преди края на кампанията попитах баща си, инженер по образование, коя ще спечели и той без да мисли, произнася името на Вазов. Продължавам да философствам, защо, какво помни от романа, какви са му мотивациите да гласува и т.н., а той се усмихва и ме саботира, спокойно, без особени вълнения: „Еее, как, тук е националното, историята“, с мое подсеждане, изрича името на чорбаджи Марко и това е, няма спор повече. Опонентът на идеята най-любим роман да ти е „Под игото“ – журналистът Петър Волгин – каза буквално: „Това е тотален провал за края на 19. век. „Под игото“ не може да се сравни с философските идеи във всички останали романи на епохата – онези на Достоевски, Толстой, Балзак и още много автори от това време. Вазов не може да им стъпи и на малкия пръст.“ Изчерпателен и категоричен отзвук на най-най-любимия „ни“ роман. Модерната литература по това време във Франция, Англия, Русия отдавна е надскочила реализма, историческата философия на Вазов за един народ, който яде, пие, прави деца и се весели, докато изстрадва своето съзряване и самоосъзнаване. В този роман няма да се открият въпроси, които да занимават съвременниците, липсва дълготрайността, това, което можем да четем и днес (Шекспир, Рабле, Бокачо).

В доклада си, четен в Лондонския университет на конференция, посветена на културното, икономическото и политическото развитие на България (2004), Галин Туханов разисква как „Под игото“ е бил приет в чужбина „като живо свидетелство за един патриархален начин на живот, който вече е бил изгубен на Запад. За да разпръснем упорития мит за безусловното и вечно първенство на Вазов в чужбина, трябва само да погледнем фактите: в Германия славата на Вазов отминава някъде към 1918 г., когато излиза първото и последно издание на „Под игото“. В периода между войните популярността на Вазов рязко спада.“ Критическото, рефлексивното връщане към класическите текстове е интелектуално предизвикателство. В книгата си „Тъгите на Краевековието“ (главата „Под игото“ – метаезикови колебания) Бойко Пенчев проблематизира „творбата като уравновесена, хармонична и вътрешно обусловена цялост“, анализирайки „Случая Кандов“ като „чуждо тяло“ в тази „най-българска“ книга. „Въпросните шест глави, описващи преживяванията на влюбения Кандов, са „слабото място“ на текста, неудобно и срамно за тези, които бързат да го подминат и забравят.“ Бойко Пенчев пита дали психологическият анализ, отвеждащ към Разколников и Вертер, е толкова неуместно пришит към „българския национален епос“, след което излага тезата си за саморефлексията на Кандов върху лудостта, която „губляра метаезиковите колебания на романа“. Болезнотното раздвоение на този герой съответства на Вазовата тревога пред непостижимостта на антинomiaта „гордост и срам“.

Попитах се дали някой от гласувалите в „Голямото четене“ за „Под игото“ би разбрал Бойко Пенчев. И дали би го разбрал някой от онези, които изразиха яда си от този избор. Но да се върнем към финала на кампанията „Голямото четене“. Опитвайки се да изведе достойнствата на романа, проф. Андрей Пантев изложи тезата си, че той „трябва да бъде четен не като назидание, а като потребност да разбереш една епопея, защото всеки народ има изначална епопея, с която оправдава причините за своето съществуване“. Но въпреки това проф. Пантев призна, че на младина „Под игото“ му е изглеждало „прекалено патетичен, наивен и примитивен“ роман. Това, че избрахме „Под игото“, означава не много красивата истина – че българинът е потиснат от това, че не чете, че избира клишето, което му е набито в главата, и не е склонен да възприема нови неща, да надскочи елементарната си патриотична нагласа. Самият Вазов бяга в Одеса, когато започва революцията, за да пише своите стихчета, и сам да изисква да му се четат; да, бяга... не е пример, не отразява еманацията на най-българското. Прегледът на различни форуми показва буквално еднозначен шум от емоции на възмущение, негативизъм

Сн. Микел Юрибечеберия

и отприщване на самозагвиждащи се реакции. Абсолютен майтап е, че мнозина от гласувалите бяха читатели, боравещи добре в интернет пространството. Но естествено предсказуема бе и тяхната непосредствена реакция след обявяването на окончателните резултати. Нищо чудно, че се отреагира пост фактум – полшуката и държавността на това ни учи – взимат се мерки за охрана в дискотеките едва след смъртта на няколко младежи, за които се предполага, че са си взели дозата възрожденски нравствено-поучителни наставления, намерили място на страниците на „Под игото“. Отказвам да коментирам и опцията да се гласува анонимно неограничен брой пъти – не е нещо ново, ако споделя колко процента от цялото съставляват гласовете на мой приятел, на когото не му омръзна всеки ден да кликва в графата на „Голямото четене“. И това не е страшно, веселото е друго – че той не е измислил пътя до луната и не само той стои по цял ден пред монитора. Интересен е най-втъканият в иначе добре замислената кампания форум, от който синтезирам преобладаващите коментари и пламенни реплики, които не пощадяват и не омекотяват истината, която е тяхната истина, но която е и част от истината на т.нар вкус на българския читател. Срещат се размишления, припокриващи и повтарящи се, като това: „Аз лично съм дълбоко възмутена от финала на класацията. За пореден път доказахме, че сме комплексарска нация, като гласувахме за свои автори и книги, които може и да не обичаме, но за по телевизията се бием в гърдите и обявяваме за любими. Не мога да повярвам, че някой държи като вдъхновяваща го книга точно на „Под игото“ и я препрочита няколко пъти. Просто много си падаме по позорството и тръбим какви големи патриоти сме. Но тук според мен се искаше да посочим книга, която без значение какъв е авторът ѝ, ни е разтърсила, изградила ни е като хора, внушава някакви общочовешки идеи и ценности или посягаме към нея, когато ни е тъжно и потиснато например. Това не е патриотична класация, но я превърнаха точно такава. Имаше мнения, че като българи, трябва да гласуваме за български автори. И крайният резултат е този. Аз съжалявам, че се опорочи една красива идея“.

Интересно е българската класация да се разгледа в паралел с унгарската, която на първо място избра нещо като еквивалента на „Под игото“ – „Звездите на Егер“ на Гардони, която е преведена и на български, и е филмирана, и която разказва за турското иго в Унгария и освободителните борби. На второ е автор от поколението на Димитър Димов – Ференц Пал с романа си „Момчетата от улица Пал“, на трето – автор от поколението на Антон Дончев – Магда Сабо („Абигейл“), на пето – от поколението на Илия Блъсков – Мор Йокаи („Златният човек“). Общият балкански вкус, какъвто и да е, без нереални корелати от типа добър – лош, остава и с общ знаменател. Както един колега заключи „Защото у нас е много по-страшно да те обвинят, че не си фен на българското, отколкото да те обвинят, че си лош и неподготвен читател. Българи – юнаци, ура. Спечелихме!“.

Последно, за което тръгнах да пиша – моят любим роман дори не влезе във финалната дванадесетница, но запазих спокойствие в очакването. Сега водите се размътиха и беше крайно наложително поне да кажа, че това не е моят избор. Ако на всички останали е друго – може, приемам. Но аз не съм от процентите, които сложиха на пиедестала книга, която винаги си е била там.

Анна Каменова. Откъснати страници

Радка Пенчева

Получих един чудесен подарък за рождения си ден – книгата със спомени и писма на Анна Каменова. Малко е да се каже, че я изчетох на един дъх. Нещо толкова рядко напоследък. Тази книга е с особен жанр – бих я определила като събран на едно място дневник, писма, спомени за редица личности от българската и световната история от отминалото ХХ столетие. Не е случайно и подзаглавието, дадено ѝ от съставителя Петър Петров: мемоарно-епистоларна хроника.

Известен е интересът към подобни издания у нас. Спомените, дневниците и писмата винаги носят емоционално обогатено познание. Още повече, когато става въпрос за такъв период от българската история – от началото до 80-те години на ХХ столетие. Не е без значение и личността на авторката на самите спомени; нея можем спокойно да определим като най-културната сред българските писателки. Родена и израснала в семейството на Михаил Магжаров – министър в няколко кабинета, посланик на България в Англия (1913-1914) и Русия (1914-1915), потомка и родственица на Георги Бенковски, съпруга на проф. Петко Стайнов, който също заема дипломатически постове, Анна Каменова има възможност да опознае известни исторически личности, да общува с тях, да преживее събитията отвътре.

Книгата е съставена въз основа на две запазени тетрагки с дневникови записки на писателката, нейни писма до брат ѝ Георги Магжаров и спомени за различни български и чужди писатели. Авторката е последното дете в семейството на Михаил Магжаров и следва родителите си във всичките им мисии и пътувания. Безценни са сведенията в дневника и писмата ѝ по време на престоя им в Англия и Русия. Престоят ѝ в Англия съвпада с подготвяните Балканска и Междусъюзническа войни и в писмата си до брат ѝ Каменова описва становищата на различни държавни мъже на Албиона. В Балканската война загива другият ѝ брат, Иван, и съпругът на сестра ѝ Василка Магжарова-Войникова. Сега осъзнаваме какъв патриот е бил Михаил Магжаров, че дори не е помислил да освободи сина си от военна служба. Единственото, за което използва положението си, е да издири къде е умрял! Когато му пишат, че трябва да заеме посланическо място в Петербург, той го прави, защото смята, че така е добре за България. Подава оставка в знак на несъгласие с полтичката на Фердинанд. Анна Каменова е била помощник и душеприказчик на баща си – помагала му е в шифроването на телеграмите от София, обсъждали са полтически въпроси, споделяли са тревогите си. За всичко това са ѝ помагали и контактите с чужденци, които тя осъществява благодарение на отличното владеене на няколко чужди езици. Неслучайно в дневниците ѝ фигурират отделни преводи на стихове от английски поети. А баща ѝ М. Магжаров сам превежда „Война и мир“ на Л. Н. Толстой. Каменова е сравнила този превод с преводите на френски и английски, самата тя е чела романа около 15 пъти! Обича театъра от дете. Заедно с братята и сестра ѝ си устройват детски театрални представления в дома им. Затова по-късно, от 1924 до 1930, във в-к „Свободна реч“ писателката поддържа рубриката „През световния прозорец“, а през 1931-1932 г. рубриката „Театрален бележник“. Анна Каменова е автор и на множество рецензии за театрални постановки в сп. „Златороз“. Нейн неизменен и строг критик, но и човек, който я насърчава, е съпругът ѝ Петко Стайнов, с когото сключва брак през 1919 г. Също така и Боян Пенев, който преглежда литературните ѝ творби и рецензии за английски пиеси. Така тя става сътрудник на сп. „Златороз“ още от първата му годишнина. Ето писмо от Владимир Василев до нея:

„Редакция
СП. „ЗЛАТОРОЗ“, София, 29 ноември 1921г.
Уважаема Госпожа Стайнова,
Ида с настоящето си любезно писъмце да Ви донеса, че съществувам и че съм жив и здрав. Не е като едно време – само да му духнеш... Вече не се боя нито от Вас, нито от Петко, и затова да знаете, че ако продължавате да държите такива победение, по друг начин ще се разправяме с Вас. Ако не приемете да дойдете у дома, не може ли по пощата да пратите ръкописа си? Кога ще видя тия Ваши ваджишки съвременни английски поети, дето само се хвалите с тях?

До 20 Дек. най-късно трябва да пристигнат. Освен това да знаете, че за идната година сме Ви писали като завеждаща английската секция (ако искате и още някоя друга) на литературния интернационал, т.е. прегледа на Златороз.

Много здраве
В.В.

Ако до 20-ти работата не бъде готова, ще Ви накарам по административен ред да я напишете.“¹

Анна Каменова и Петко Стайнов създават в своя дом един от най-известните литературни салони: отначало на бул. „Евлози Георгиев“, а после на ул. „Славянска“ №22. Чести техни гости са Боян Пенев, Николай Лилиев, Чавдар Мутафов, Константин Константинов, всички златорози, които си правят сбирките у тях. Те стават обикновено в понеделник, когато театрите почиват.

Каменова публикува на страниците на сп. „Златороз“ разкази, пътеписи, рецензии за културни събития. Печата и във вестниците „Слово“ и „Женски глас“, и сп. „Съвременник“. Присъства в литературния живот повече от 60 години!

Особено ценни в настоящото издание са поместените спомени на писателката за наши писатели, критици и музиканти: Боян Пенев, Николай Лилиев, Асен Разцветников, Ангел Каралийчев, Андрей Стоянов и др. Тя съзнава, че написаното от нея ще остане, стреми се да бъде максимално обективна, да разкаже онова, което се е врязало в паметта ѝ. Ето какво казва в спомена си за Боян Пенев: „Струва ми се, че колкото по-добре се познава един човек, толкова по-мъчно се пишат спомени за него. Колкото повече време ни отдалечава от него, толкова повече той се превръща във факт или епизод. С отдалечаването се стопява непосредствеността, точността, свежестта, очарованието... И би било погрешно да допълваме спомените със сегашни мисли, със съвременни отношения, да помагаме на паметта с несигурно и неточно посещане да възпроизведе минали преживявания и да ги преоцени.“²

За всеки от познатите ѝ писатели Каменова успява да разкаже чрез някой характерен за тяхното творчество момент или шрих от личността им. Така Лилиев е описан едновременно като срамежлив, деликатен, но и като човек, който не може без шума на големия град; Каралийчев с неговия силен дебют в литературата ни, с трагичните нотки от смъртта на момиченцето му Ането, на което Каменова и Лилиев са кръстници; Разцветников с постоянния му страх, защото „той маеше един копнеж да каже истината, да се разкрие и същевременно изпитваше боязън да не би да го обидят, да не стане смешен, подигран за своята искреност, за този свой копнеж. Той беше тих и свенлив, бранеше се с насмешки“³. И авторката разказва за една вечер в дома ѝ, когато актьорите Ружа Делчева и Лео Конфорти играят сцени от преведената от Разцветников пиеса на Молиер „Тартюф“; тогава Разцветников отново пита и не вярва, че се е справила толкова добре. Тези страници в книгата са безценен източник в познанието ни за много български писатели.

Не бива да пропуснем и един литературен факт с отношение към българската история, който Анна Каменова осветлява подробно. Става дума за пиесата на Бърнард Шоу „Оръжието и човекът“. Действието в пиесата се развива в малък пограничен български град по време на Сръбско-българската война от 1885 г. Анна Каменова напомня проблемите около представенията на пиесата в чужбина, предизвикани от български студенти – шовинисти, държали се непристойно и освирквали актьорите. Поводът е, че българите в пиесата са описани като хора, които не се мият. Но авторката напомня и една особеност на пиесите на Шоу – самите им текстове са предхождани от големи авторски предговори, където всичко е обяснено подробно. След тази пиеса, през декември 1924 г., на софийска сцена се играе и друга пиеса на Б. Шоу – „Андрокъл и лъвът“. И тогава някои зрители започват да освиркват актьорите. Анна Каменова пише писмо до драматурга и получава негов ръкописен отговор, който е поместен в книгата:

„Любезна госпожо,
„Оръжието и човекът“ бе написан с празни места за имената на действащите лица и мястото на действието. Когато пиесата бе завършена, аз попитах г. Сидни Уеб (виден социалист, бивш министър от кабинета на Макдонал), дали може да ми спомни някоя по-нова война, в която воюващите са си служели с картеници; по този начин го ограничих доста във времето. След няколко напразни опити за налукване той ми каза, че най-добре ще бъде да се спра на Сръбско-българската война. Така и сторих и открих тъкмо това, което ми трябваше. Тогава се посъветвах със Степняк (известен руски революционер нихилист, автор на „Подземна Русия“, който живееше в Лондон), руски писател и емигрант, отгде да взема имена и местни подробности. Той ме запозна с адмирал Серебряков, който командваше българската Дунавска флота през войната. Аз прочетох пиесата си на адмирала, тъй както бе написана. Той ми каза, че съм описал една английска провинциална къща, построена на улицата на някой английски град и населена с англичани. Животът в провинциалните градове в България, ми обясни той, е много по-първобитен. Аз бях произвел моите български офицери в чин генерали. Това също, ми каза той, е невъзможно, тъй като войната всъщност бе австро-

руската война със сръбски (вероятно Шоу иска да каже руски) и австрийски войски. С тези сведения и грижливо прочитане на книги и исторически данни, каквито можах да намеря, аз приспособих пиесата за България, като вмъкнах тези подробности, които са изненадали с привидното ми познаване на страната. Никога не съм бил в България, но съм живял по света и познавам човешката природа, която е навсякъде същата. Освен това съм ирландец, роден и отрасъл в една сравнително нецивилизована и неразвита страна, чието население цени много националния героизъм. Тъй като адмирал Серебряков не ми е дал право да спомена името му, моля ви да не го споменавате публично. Достатъчно е да се спомене официалното му положение: когато го видях за последния път, той се занимаваше със земеделие в Девъншир. Ваш предан Д.Ж. БЪРНАРД ШОУ
21 януари 1925г.“⁴

Това писмо пояснява защо и как английският драматург описва българите по този начин. В този смисъл мога да приведа още един факт: когато години по-късно голямата българска преводачка Маргарита Алексиева се среща с Бърнард Шоу и той ѝ подава ръка, тя му отвърща: „Не ми е удобно да Ви подам своята, защото се безпокоя за не Ви изцапам“. Очевидно доста дълго време се смята, че Шоу не е настроен добре към България. В книгата съвсем обосновано присъства и преживяното от Анна Каменова около бомбардировките през 1944 г. Тогава тя и съпругът ѝ оцеляват по чудо. Загиват майка ѝ, сестра ѝ, племенникът ѝ Петко Войников и съпругата му Саша Пундева-Войникова. След 13 дни умира и баща ѝ Михаил Магжаров, дни преди да навърши 90 години. С много мъка и болка писателката описва погребението на близките си, спасяването на малко оцелялото от архива и библиотеката на баща ѝ. Двамата със съпруга ѝ преживяват още една бомбардировка. През март 1944 г. основават двете дъщерички на племенника си – Михаила и Мария, които са на 4 и 3 години. Отглеждат ги като свои деца.

В подобна книга не може да не стане въпрос и за литературното творчество на Анна Каменова. За мене бе изненада да науча колко притеснителен и деликатен човек е тази авторка по отношение на собствените си творби. Сякаш не е имала увереност в своя талант и само можем да бъдем благодарни на съпруга ѝ проф. Петко Стайнов, който я насърчава и окуражава. Той е нейн критик и опора. Затова след смъртта му тя страда толкова много, винаги мисли каква би била неговата оценка и реакция. Когато за пръв път четох нейния роман „Харитиният грях“, си мислех, че тази книга все едно не е написана от български автор. Дълбоката психологичност, следването на извиките в душевните преживявания на Харитина, звучаха като от преводна творба. Сега, когато прочетох „Откъснати страници“ на Анна Каменова, си обяснявам това с вродената ѝ деликатност и интелигентност, с финеса на тази жена и писателка, с това, което французите наричат „възпитание на чувствата“. Анна Каменова е автор и на други романи: „Грабът е същият“ (1933), „Пет момичета“ (1938), „Близко до София“ (1957). За последния тя пише с много горчивина в дневника си, за това, че е останал незабелязан от критиката и колегите ѝ. Автор е и на пътеписи, на детски книжки, превела е на български „Чичо Томовата колиба“ на Харriet Б. Стоу, Надин Гордимър, английски поети. Написала е и книгата „Напиши за този род“, която излиза през 1995 г. И това е напълно естествено – не може да си от такъв виден копривиденски и еленски род и да нямаш съзнанието, че трябва да разкажеш за тях.

В заключение трябва да обърнем специално внимание на добрата съставителска работа на проф. Петър Петров. Умелото редуване на дневниковите откъснати страници, на писмата и спомените на Анна Каменова, както и на някои преводи, правят изданието изключително интересно и професионално. Защото това редуване не е механично, а логично следва тематичните ядра в дневника на писателката. Професионално са съставени и бележките в края на книгата, което улеснява читателите.

¹ Анна Каменова. Откъснати страници. Мемоарно-епистоларна хроника. Съст. проф. Петър Петров. С., Дамян Яков, 2008, с. 163-164.

² Пак там, с. 173-174.

³ Пак там, с. 194.

⁴ Пак там, с. 229-230.

Ахату

В
и рИ с а
ЛЮ А
Я k o
п О л В
Ъ
х

lavender mist
jackson pollock

момичета
ш
и
и
л
и
ани

jeanne hébuterne
amedeo modigliani

п
о
СЛУШай
н
ещ
О
П
рекPac
Н
о

les demoiselles d'avignon
pablo picasso

Животът е бял лист

le bonheur de vivre
henri matisse

**тър
си
смисъла скрит**

ceci n'est pas une pipe
rené magritte

ОБИЧАМ ТЕ
ОЖЕНИ СЕ
ЗА МЕН

nafea faa ipoipo
paul gauguin

22 март 2008 – 26 януари 2009 г.

СПОМЕН ЗА ОЧИЛА

На Георги Рупчев

очилата са тук
очилата ги няма

не знаеха дали да погребат човека
с очилата
с очилата
не знаеха дали да погребат поета
с очилата
с очилата

с очила
в ковчега бе смешен човека
без очила
поета бе смешен в ковчега

и с очила
и без очила
вижда поета
че човек
анаграма е
на ковчег

накрая зачукан с теслата на първата негова буквичка
Г

14 декември 2005 – 25 ноември 2006 г.

барболинке барболинке барболинке
чу чува чувам
как как как
се се се
си си си
пеш пеш пеш
по по по
пода пода пода
и и и
под под под
скачаш скачаш скачаш
кам кам кам
о о о
разп разп разп
иляни иляни иляни
мъ мън мъни
ниста иста ста
барболи барболин барболинк
е ке нке
барболинке

8-9 август 2005 г.

ИСТОРИЯ

голямата любов на Поета
възпета
на прощално писмо в две-три редчета
в две-три антрефилета
с два-три трафарета
в два-три куплета
от два-три пишман поета
на вуйка си митрополит Панарета
на ръце с две дребни детета
лъска клозета
с поборническа пенсия от 30 левата
отпусната зорлем набързо отнета
клета
към гроба крета

тръзва отива в безсмъртното чета
от двеста момчета
начело с левента
Поета

ех мила мила Венета

многая лета
многая Лета

26 август-22 декември 2004 г.

обличаш се в синьо
обличаш се стилно:

такава те помня

.....
.....
.....
.....

какви километри несметни
колко години безсилни

делят ни

колко неща неживени
какви деца неродени
болят ни

.....
.....
.....
.....

такъв запомни ме:

обичам те силно
обичам те синьо

7 април – 26 септември 2008 г.

от стр. 11

ТИ

АННА

облик
облак
—
заг китаЙската стена на грима

облик
отклик
—
контрапункт канон secondo grima

облик
опак
—
с рима глас и после пак не с рима

облик
отлив
—
зрима час и после пак незрима

неочаквано чакано чудо вечерно:
анна (червено и черно)

симптом загадка загатнат синдром:
анна (хероин палиндром)

позната забравена анамнезис амнезия:
анна (декадентска поезия)

гом като строфа небесна:
анна (катастрофа и бездна)

странна простена рана остана:
анна (осанна осанна)

13 януари – 5 май 2007 г.

9 март – 11 ноември 2008 г.

ПО ОСТРОВЧЕТАТА НА ДУМИТЕ
ИЗ ОКЕАНИ ОТ МЪЛЧАНИЯ
В ГЪЛФСТРИЙМИТЕ НА МИСЛИ МУДНИ
ПРЕЗ МАЕЛСТРЪОМНИ ОТЧАЯНИЯ
НА ШХУНИ ШЛЕПОВЕ ФРЕГАТИ
КОРВЕТИ ЕДНОДРЪВКИ КАТЕРИ
ГЕМИИ ГАЛЕОНИ ТАНКЕРИ
ИЗДЪХВАЩИ ВДЪН ПАТАГОНИИ
НА ИЗБУДУВАНИ ДИСТОПИИ
КАКЪВ БЯЛ КИТ ДУХЪТ НИ ГОНИ
СРЕД ИЗБЪЛНУВАНИ УТОПИИ

6 октомври – 1 ноември 2008 г.

живееме в дистопии
сънуваме утопии
в самотност ужасени острови
прегърнати в архипелаг
и тъпото боли ни остро и
кървим съсиреци от страх
живееме в утопии
умираме в дистопии

19 юни 2007 - 18 декември 2008 г.

И малко е странно:
естрадно
се радвам,
страдам
естрадно.

И малко е срамно:
безсрамно
се давам,
падам
безсрамно.

И малко е смрадно:
досадно
повтарям,
вярвам
им стадно.

И туй непрестанно
“ах срамно”,
“ах смрадно”
много
е странно.

12

17-26 януари 2009 г.
Литературен вестник 1.-7.04.2009

МНОГОКРАТНО

голетелите лунички отлетели
отлетелите лунички голетели

писмото ми което препрочиташ многократно
многократно пиша писма които препрочиташ многократно
многократно те целувам с целувки за които ми пишеш многократно
многократно чета писмата за многократните целувки за които пишеш
многократно
многократността ни

многократно
много кратко

многократността ни
много кратко чета писмата за много кратките целувки за които пишеш
много кратко
много кратко те целувам с целувки за които ми пишеш много кратко
много кратко пиша писма които препрочиташ много кратко
писмото ми което препрочиташ много кратко

отлетелите лунички голетели
голетелите лунички отлетели

МНОГО КРАТКО

5-6 септември 2007 г.

Сн. Микел Юрибечерия

ЗАВРЪЩАНИЯ В РОДИНАТА

1993

О време на нови надежди, на нови скрижали, на нови светини!

И звънтят, звънтят гилотини...

1995

Като коса приятелите оредяват
и гаджетата стари
все по-стари
стават.

1997

Там и тук
съм неуместен.
Губя се
без почва.
Ала бях ли местен,
щях да съм изгубен
триста пъти повече.

Там и тук.

1999

Иде ми да вия и да стрелям:
и облаците даже остарели са!

2001

Таратайкав – ръждива жигула
отпреди Новата Ера –
търкалям се на майна си ожулена
и търся, представете си, Вера.

2003

Всичко цъфтя
да прецъфтява.

Само успях
да не успявам.

2005

☞- епоха на Слово-амнезия
☞- санджак на безсловесни мутри
☞- остарели морално компютри
☞- новаторска морална поезия

2007

Къде е силата ти, тату?
И къде е майка?
На паметничето бушуват отпреди-сто-века
антрацитените ти мустаки.
Но коя е с теменужките пред паметничето оназ женица
малка?

Сн. Микел Юрибечеберия

2009

Ех, време на енцчарите:
поетите да облажават митничарите!...

2011

Тук и там.
Кое е тук, кое е там?
Тук и там –
сам.

2013

Приятелите си отиват тихо.
И се превръщат в стихове.

2015

Живееме с глави склонени
в условно наклонение.

2017

Кое ли е старчето, хилавото,
дето гледа ме от огледалото –
не рекламно-протезно
претенциозно
ухиленото,
а взелото-далото?

2019

И стиховете си отиват тихо.
И става страшно тихо...

2021

Докато търсех четирилистна гетелина,
животът мина.

2023

Пак и пак:
“И все пак!”

2025

RODINA

(do Ruski pametnik P P P P hotel)

2006 – 14 февруари 2009 г.

Гласове

„И в „Гласове”, както и в предходните свои стихосбирки, Кисъв се утвърждава като поет на тайната. (...) Резултатът от това пък е изгревът на една нова символистична звезда с чисто сияние на съвременното българско поетично небе. (...) Става дума за един изключително оригинален автор с дълбок поетичен и философски епицентър, който встъпва зряло в идентитет още с първата си поетична книга. Неговите следващи стихосбирки, включително най-новата, са само концентрични кръгове, които се отварят и разширяват от един и същ център, оставайки отворени за новия наплив на въображението, чиято магистрална линия се напоява от избора на мистичното и религиозното разбиране на поезията и света.”

Ефтим Клетников

(Из предговора към сложената под печат книга „Гласове”)

Минало

Миналото е дете
което е излязло вън да си играе
Ние сме вътре
и от време на време дочуваме гласа му
който достига до нас
примесен с непознати звуци
Понякога дочуваме гласа му
който ни зове: Ела... ела... и виж...
Виж ангел виж летяща риба
птица със човеишки лик
светещо дърво цветя с очи
ела да ти покаже новата си топка –
луна е в краката ми...

Миналото е отвън а ние вътре
Миналото ни зове
за да ни покаже какво е Там –
там където сме били преди да бъдем
но сме забравили отдавна...

Миналото е отвън
и безгрижно си играе
със своето другарче неразделно –
Бъдещето

Гласове – врати

Руини в паметта
Сърца вкаменени
Пулсиращи камъни
Скитаци храмове

Пътища
И брегове отвъд водите

Врати
И гласове отвъд звука:

Не всяка земя е гроб
Не всяко небе е покров
Не всеки път отвежда до Храма
Не във всеки храм е Бог
И не във всеки глас се отварят
Врати...

Гласове

Отвъд

Глас в съня

Сънят пристигна бавно
Но си тръгна бързо

В краткия ми сън –
Дълга тишина

И Глас един –
По-тих от тишината:

И когато земята приеме твоето тяло
Твоето тяло ще се превърне във семе
От семето ще израсте дърво непознато
В неговата корона свята птица ще свие гнездо
А във гнездото ще свети нейното свято яйце
От яйцето ще се излюпи твоето новородено
сърце

После то ще размаха прозирни криле
Ще се издигне над земното сиво небе
И ще достигне до небесната градина
Тогав ангелите ще притихнат
За да чуят светлата му песен...

Отвътре ме прониза светлината на Гласа
И се събудих

Сън в гласа

И когато слънцето залезе
изгря Гласът

Аз бях чувал приспивни гласове
още от дете
Но този Глас бе друг –
той подканяше зовеше
да вляза в него
А там блестеше един вълшебен сън
И в този сън звучеше хор
от неземни гласове
И тези гласове бълбукаха като води
които ме отнасяха навътре
все по-навътре във съня...
До самото дъно на Гласа
До Утробата на Майката
на Вселената и света...

А аз бях вече семе
от чиста светлина

В облака – глас

Над света – облак
В облака –
Глас:

В сърцето – нож и ноц
В ноцта – ламък и камък
В камъка – пяна и рана
В раната – бяс и глас
В гласа – ноц и
Нож...

в сърцето
на света

Гласове

- Аз рекох: богове сте вие... *

- Аз рекох: ветрове сте вие...

- Аз рекох: брегове сте вие...

- Аз рекох: плодове сте вие...

- Аз рекох: грехове сте вие...

- Аз рекох: врагове сте вие...

Гласове
Гласове

Кои сте вие?...

* По Псалом 81:6 и Св. Ев. Йоан 10:34.

Сн. Микел Юрибечеберия

Глас в пустиня

Всеки ден
един анонимен пророк
преминава
през пустинята
на многолюдния град
Пред него върви мълчаливо
(сякаш дух)
вътрешният му Глас...
И този Глас
неизменно го води
по пътища Господни...
И в този Глас
тайно цъфти
райският оазис
на неговите мечти

Пустиня в гласа

Всеки ден
малкият невидим оазис
скрит дълбоко в душата
е засипван жестоко
със жещкия пясък
на пустинята
във Гласа
умножен хилядократно
от медийните реклами
на Новия Вавилон

Съвест-вест

Сега е царството на мрака
Образи от ада насилват сетивата
Огнен студ в душата
Съвестта е омерзена
Със вестта на Демона
си играят привидения
Един и същи Глас
а различна тъмнина
Във зеницата на Ангела
спи Съдбата
Зад вратата на Съня
Поезията ражда старци
Във сърцето на света
децата пророкуват
Различни гласове
а една и съща Светлина
На седмото небе –
глъч и суетня
Няколко светкавици се готвят
да бъдат шаферки
на Сватбата на Словото

Бъдеще

И пътят ще се отрече от стъпките
а стъпките – от прахта
И просторът ще загърби ветровете
а времето ще се откаже от минутите
от часовете...

Поезията ще опровергае думите в света
Поезията ще приюти душите
във небето на Речта
която сътворява вечността
и световете...

От Пловдив до Александрия: картография на събеседване между културите

Преди да заеме поста министър на културата на Гърция Михалис Ляпис е бил начело на транспортното министерство на своята страна и има богат опит в проправянето на нови пътища. След като свърза България и Гърция с обновената жп връзка Атина – Солун – София, в края на ноември с откриването на филиала на Гръцката фондация за култура (ГФК) той отвори пътя за институционализираното културно присъствие на Гърция в България. На пресконференцията министърът подчерта, че новият културен институт ще подпомага прояви, спомагащи за опознаване и сближаване между творците на Гърция и България. “Хората търсят начини за преодоляване на трудностите и затова биха могли да допринесат за принципите, изковани от древногръцката култура: на хуманността, образоваността, изкуствата, демокрацията, сложили своя отпечатък върху историята на човечеството. Към тях можем да прибегнем и в периоди на криза за “изпускане на напрежението”. Председателят на фондацията Йоргос Бабиньотис изтъкна, че България е страна, дала на изкуствата, науката и литературата творци от световен калибър, и това го е мотивирало, докато е заемал поста ректор на Атинския университет до 2006 г., за създаване там на специалността Славистика, където скоро ще започне изучаването на най-стария славянски език – старобългарски, както и на съвременен български език. Културата е онова, което ни обединява, и тя ще играе все по-значима роля в общото ни европейско бъдеще, беше посланието и на двамата. На откриването присъства зам.-министърът на културата Надежда Захариева, а на среща на г-н Ляпис с българския му колега Стефан Данаилов е обсъждана необходимостта от откриване на български културен институт в Атина и възможността да бъде показан в Гърция българският културен продукт. Създадена през 1992 г., Гръцката фондация за култура има присъствие в редица световни градове – Москва,

Александрия, Мелбърн, Лондон, Виена, Вашингтон и др. – с цел развиване на международните културни връзки, организирайки мащабни културни изяви за популяризиране на достиженията на гръцкия език и култура. Под ръководството на г-н Бабиньотис тази година фондацията се отваря към Балканите с основаването на четири нови представителства в Букурещ, София, Тирана и Белград. Вратите на софийския ѝ филиал на ул. “Бенковски” № 51 (тел. 9836353) са отворени за всеки, който желае да ползва библиотеката, да се запише безплатно да изучава гръцки език през първата година на съществуването ѝ или да разгледа изложбата на преводна литература от съвременни български и гръцки автори на двата езика. Сред тях са имена като Й. Радичков, В. Мутафчиева, А. Дончев, Г. Мишев, С. Севан, К. Павлов, Л. Левчев, Ю. Кръстева, К. Топалов, Я. Рицос, О. Елитис, К. Кавафис, Г. Сеферис, Н. Енгонопулос, М. Сахтурис, Н. Казандзакис, Й. Каристиани и много други съвременни автори. Откриването не се изчерпваше само с пресконференция и официални речи, Гръцката фондация за култура организира в София и двудневни културни прояви. Под диригентството на Алкис Панайотопулос Софийската филхармония изнесе концерт в зала “България” с творби от класическия репертоар и музикални пиеси на български и гръцки композитори – Димитър Христов и Вангелис Пецалис. Поетичното четене с участието на двамата гръцки и двамата български поети – Титос Патрикиос, Насос Вагенас, Силвия Чолева и Иван Теофилов завърши с изпълнение на дуо Сузана и Елени Вуюкли. Експериментиращи в песенния репертоар без гласовете, в изпълненията им *a cappella* на традиционни песни се съчетаха стилът ребетика, градският фолклор и народни песни на различни езици и диалекти: гръцки от Южна Италия, португалско фадо, испански, френски, италиански, румънски, турски, арабски, цигански,

сръбски, американски блус и джаз, арменски, сефардски, помашки и български фолклор. Поезията на гръцките гости Титос Патрикиос и Насос Вагенас илюстрира разбирането и смисъла на понятието “литературно поколение”, което са много силни и утвърдени в Гърция, откакто модернистите (Сеферис, Елитис, Рицос, Ембиркос, Енгонопулос) се появяват на сцената. Може би защото именно тези поети от “поколение на трийсетте години” са направили повече от всички други за “европеизирането” на гръцката литература. Техните приемници са поетите от първото следвоенно поколение М. Анагностакис, М. Сахтурис, Т. Синопулос, Н. Карузос, Т. Патрикиос и др. Това поколение е последвано от група поети, проявили се като най-интересното движение на поетичната сцена от шейсетте години насам. Формирали се до голяма степен в атмосферата на отхвърляне (1974) на духовния и политически задух от времето на диктатурата, наложена през 1967 г., най-значимите представители на това движение – наречено “поколение на седемдесетте години”, към което принадлежи и Насос Вагенас – съживяват гръцкото поетично слово чрез използването на рядко употребявани преди това прийоми: приближават поезията до всекидневната реч и ѝ придават иронична нотка и чувство за хумор, което се превръщат в най-характерни черти на техните ранни творби. Пагането на хунтата и излизането на тези поети от общата атмосфера, култивирала техния почерк, им помагат всеки един да поеме по собствен път и да развие по-индивидуално лице. Днес, когато тяхната поетична персона е напълно зряла и развита, те пишат по-лична (макар и не изповедна поезия), в по-екзистенциален тон, при все че не са изоставили напълно и социалната гледна точка.

ЗДРАВКА МИХАЙЛОВА

Титос Патрикиос

Титос Патрикиос е роден в Атина през 1928 г. Следва право в Атинския университет, а след това социология и философия в Париж. По време на хитлеристката окупация взема участие в гръцката съпротива. През петдесетте години е заточен в лагер на остров Ай-Стратис, а през 1959-1964 и 1967-1974 г. живее в Париж и Рим. От 1954 г., когато излиза първата му стихосбирка “Черен път”, е издал четиринайсет поетични книги и четири книги с проза, есеистика, студии на литературни и социологически теми. През 1994 г. за цялостното си творчество е удостоен с Държавната награда за литература на Гърция. Поезията му споделя носталгията по несбъднатия идеал на едно поколение, възмъжало в годините на хитлеристката окупация и Гражданската война в Гърция. Стиховете на Т. Патрикиос, поместени мук, са от стихосбирката “Ново начертание” (2007), а на Н. Вагенас - подбор от различни негови стихосбирки.

З.М.

Пейзаж, 3

*Вгледайки се отблизо в тревите
откриваш все нови насекоми,
от уединението на природата
внезапно попадаш в навалищата
на картина от Йеронимус Бош.*

Свидетелите

*Свидетелите на живота ми
изчезват един по един
За всичко незначително
или пък важно от мене преживяно
оставам аз свидетелят единствен
и кой ли днес ще ми повярва
че казвам истината.
Така съм в състояние да вляза
в инсценираната игра
за недоверчиви и лековерни заедно
да променя нещата по мой собствен вкус
понякога с мъничко въображение,
просто да ги доизмисля
но в крайна сметка усилено изоставям -
показанията си остават непроменени.
Зад гърба ми
стои изправено наизрек и будно ме следи
собственото ми аз от прежните години.*

Моливос, 15 август 2002

Жилищна криза

*Както жилищата биват завземани
от бездомните с наложителни потребности
безработни, бежанци и емигранти -
също тъй бездомните преживявания на другите
които искат някъде да се заселят
окупират нашия живот, проникват
в най-съкровениите ни пространства
промъкват се в спални и във бани
тълпят се в гостни и във кухни,
изтласквайки собствените ни спомени и опит.
Напразно се опитваме да ги пропъдим
прокудени от това съжителство се премества
оставяме им къщата без никаква поддръжка
докато цялата не рухне.
Отново озовали се бездомни чуждите преживявания
търсят
да се сгушат нейде, да не потънат във забравата
намират най-последно убежище в развалините
на изоставен и пустеещ град.
С надеждата, че разни предприемачи на преживяното
някакви археолози на сетивността
биха могли да ги открият в бъдеще
да ги подслонят за постоянно в някоя своя книга.*

на стр. 16

15

от стр. 15

Ако си бях отишъл

Ако си бях отишъл също толкова рано
както си отидоха толкова и толкова други
и аз щях да съм късче
от монументална мозайка
избяляла при следващото поколение
малко допълнение на адвокатската защита
за неща открай време преиначени
които ще бъдат изтъквани като автентични.

Въпрос на условност

От години звучеше старомодно
да говориш за заточени по голите острови
умиращи бавно в пъкъл на пуцинака
с морето околоръст вместо телени мрежи.
Припомням си го днес когато тълпи от хора
копнеят по същите тези скалисти острови
заради горещите им камъни лъчащи светлина,
заради морето им с волна синева
заради онуй, което вярват, че ще преживеят в един рай
за петнайсетина, най-много двайсет, дни ваканция.
Дори преминаването от ада
към рая е въпрос на условност.

Мазилка небе

Жартиерите ти останаха
върху таблата на леглото
а гребенче от косите ти – на пода.

От стария прозорец
се ронеше малко мазилка небе.

Като морето

И тя беше като морето
никога не се предаде на слънцето
нито пък я беше грижа да го омагьоса.
Ставаше красива малко преди изгрев
или малко подир залез.

Освобождаването на минотавър

Какво ли щеше да стане с нас
ако нищото непрекъснато не се възраждаше?
Как щяхме да очертаем контурите
на променливото наше аз
как щяхме да изобретим осезанието
да се докоснем до другите,
как щяхме да изпълним
нашия непрекъснато празващ се свят?
Какво ли щяхме да правим
без съживяването на нищото
без оцеляването на празнотата?
От празнотата изплитаме сложни лабиринти
както Дедал е построил неговия
дали пък от дълбините им няма да пуснем на свобода
някой невидим Минотавър.

Сн. Микел Юрибечеберия

Насос Вагенас е роден в
Драма през 1945 г. Издал е десет
стихосбирки, една книга с проза и
седем сборника с есета за гръцката
литература. Преподава теория и
литературна критика в Театралния
факултет на Атинския университет.
На Панаира на книгата във
Франкфурт през 2002 г., където
Гърция беше фокусна страна, Вагенас
бе един от авторите, чието
творчество бе представено като
определящо акцентите на
съвременния гръцки литературен
пейзаж. На български неговите стихове и
есета са издани в книгата “Орфей на
горната земя” (изд. “Нов Златороз”,
София, 2002, прев. Мухайлова).

Сн. Микел Юрибечеберия

Ода за луната

Топла луна, безбрежна, метежна, майко на тъмата
поспяла в студения крайчец на ноември.
Ти, която замайваш любовниците под дърветата
под тъмната шума ги грабваш
с необузdana страст.

И какво ли не осветяваш: прозорци, рани, обесени,
каравани, предателства, спрели автомобили
тъжни жени, небеса, зокуми
и всичко което нощем се ражда, и всичко което
сутрин умира.

Уединена, горда, безпогрешна, неподкупна, греховна,
непорочна, неразгадаема, безредна, хармонична.
Аз съм именно това, което си ти вътре в мен.
Аз съм твоят любим на тази планета.
Следвам те гол.

Знам, че не си казала последната си дума.
Знам, че не съществува нищо по-дълбоко от теб.
Бдиш нащрек за качеството на нощта.
Поглъщаш цялата печал. Пречистваш
всички грехове.

Предвечна, исконна, отпреди потопа
многоопитна, Ширшяя небес¹, всемиряваща, вечна.
Сричка на неизреченото, зърно на нищото, химера.
Ти си преди всичко звука от твоето име.
Ти си видимата страна на празнотата.

ХИМН (или по-скоро ОДА)

Към луната. Към повечето звезди. Към ласкавия
септември.

Към големите нощни капки. Стичащи се
бавно по главата ми.

Към морето на Ретимно². Към Артур Рембо
("Devotion").

Съзерцавах часове наред в синьото огледало
прояденото лице на вечността.

Към руините на Филипи³.

Към непознатия X.

Към стиха на Сеферис: "А после и усмивките
на статуите, които не помръдват". В превъзходната
извивка на една висока нота от шията на прословута
италианска примадона.

Към Анна – и потъвах в дълбоките ти коси.
Към хотел "Vulturno", via degli Apuli 44.

Намирам величавост в спомена за импровизирано
слово, произнесено под едно дърво по случай залезяване,
от Николаос Тепентзикиотис - префект на Гревенб⁴.

Към грехите прострени на терасата.

Към жените на старите майстори (истински и въображаеми).

Към по принцип губещите, изпаднали в забвение, пре-
дадените. Към някои убийци. Към хубавата студентка с
обещите от морав опал. (Порех сияен нощта. Без да потъвам.
Върху морската повърхност.)

Към отворените прозорци лете. Към ръцете ти
от тъма. Към теменужения

цвят на очите ти, когато се заоблачава. Или когато
духа силен вятър. Или когато...

Към смъртта... Пролетта е писмото което ти
пиша.

Към Бертолд Брехт.

Биография V

Ето ме отново гол в мрака. Любовта ми простряна по
цялото тяло.

Прегръщам те. Отнасям се в небесата. Полюшвам
се във вселената.

Ти оставах на земята. С горещи токчета. Залепнали
в асфалта. Една гора

Влажна прекосява тялото ти по диагонал.

Нощем ме събужда тревата която расте от
кожата ти.

Битие

Не използвах правилно целия си мрак.
Нито бялото, което бях натрупал в гърдите си.
Късове облачни зависнали в простора.
Вятърът непрестанно навява премръзнали спомени.
Нека видим какво ни готви остатъкът от
Сътворението.

Все още сме някъде на третия ден.

Току-що

е започнало да бъде светлина.
Земната твърд все още не е съвсем изстинала.
Естествено и дума не може да става
за синева. Виждам
благия Бог между два крилати
лъва да дълбае с длетото си тъмни
корали.

Ти все още не си родена
нито пък нежното ти тяло.
Поради това Райската градина
няма причина да съществува.
Нито красиви дървета. Нито топли птици.
Нито сладки плодове набъбващи, разпукващи се.
Змията сама се приплъзва безделна. Мълчалива
сред една пародия на цветове.

Преведе от гръцки ЗДРАВКА МИХАЙЛОВА

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ: Юлия Кръстева (Париж), Богдан Богданов (София), Кристиан Редер (Виена), Боян Биолчев (София), Ханс Улрих Рек (Кьолн), Никола Георгиев (София)

РЕДАКЦИОННА КОЛЕГИЯ: Едвин Сугарев (гл. ред.) Агрес: СОФИЯ 1606 ул. „Св. Иван Рилски“ №1,
Малина Томова (зам.-гл. ред.), Георги Господинов, Банкова сметка: 104 9389 620 Пощенска банка - СОФИЯ
Бойко Пенчев, Пламен Дойнов, Йордан Ефтимов, Ръкописи не се връщат! Хонорари - всеки трети вторник
Амелия Личева, Ани Бурова, Камелия Спасова, Мария Калинова e-mail: litvestnik@yahoo.com
Издава Фондация "Литературен вестник" http://slovoto.orbitel.bg/litvestnik/
Печат: „Илунген 2000“ www.bsph.org/litvestnik
ISSN 1310 - 9561 ВОДЕЩ БРОЯ Йордан Ефтимов